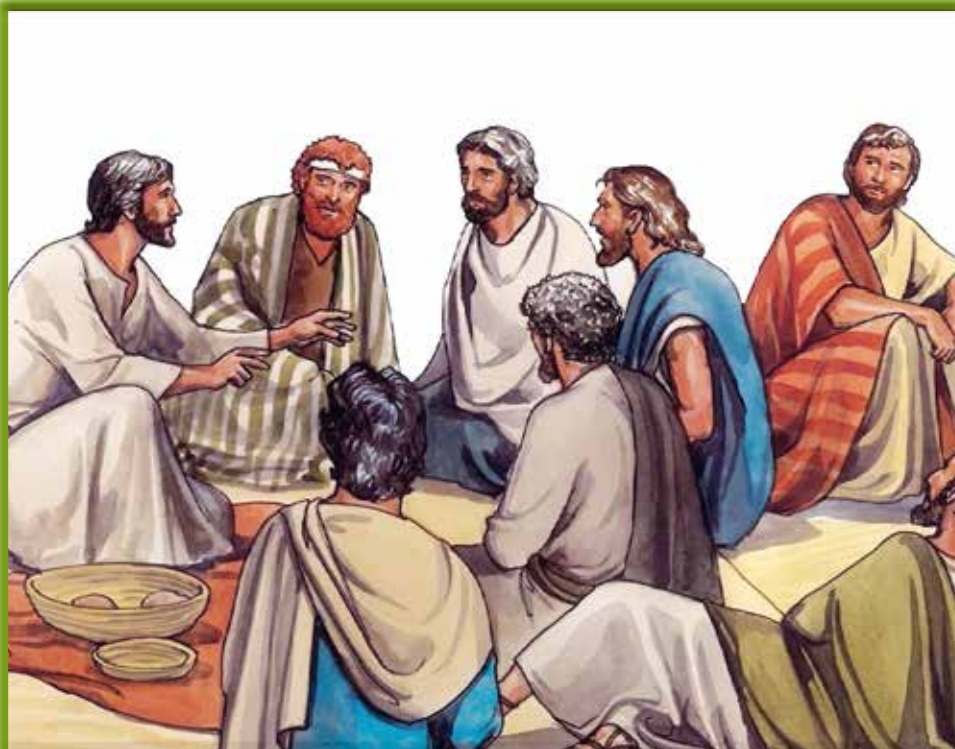
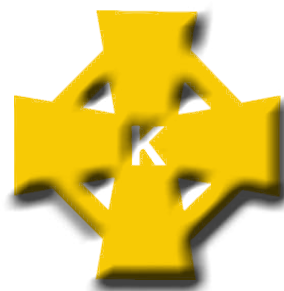

LEKMAN i KYRKAN

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

1
2023

PÅSK

Var glad för Kristus lever

Sv PS 743

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionskommitté

Beryll Grandell
Rosenhällsgatan 4, 633 58 Eskilstuna
016-51 60 73
beryll.grandell@hotmail.com

Förbundskassör

Lennart Sjöstedt
Parkgatan 5, 598 71 Södra Vi
0492-207 80
lennart.sjostedt@svenskakyrkan.se

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102 c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik2@gmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
253 74 Helsingborg
042-293933

Förbundets bankgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Bg 5591-3321

**Medlemskap, Medlems- och
Kårregistrering – Prenumeration**

Jan Henriksson
Norra Storgatan 9
598 71 Södra Vi
070-545 81 38
lekmanna@hotmail.com

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 2-23 senast den 2 juni 2023

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som
publiceras i "Lekman i Kyrkan"
och på www.lekmanikyrkan.se är
upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast
med Svenska Kyrkans
Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Påsk

Var glad för Kristus lever!
Ny framtid vill han ge.
Ur vetekornets offer
skall växa livets skörd.
Vi sörjer ej hans minne.
Han är vår morgondag.
Han är ej bland de döda.
Han är vår framtids Gud.

Var glad för Kristus lever!
Han hälsa åt oss vann.
I hans försoning strömmar
det nya livet fram.
Vi tillber inga läror
och ingen from idé.
Vi är ett folk på vandring
i tro på livets Gud.

SvPS 743

Tankar i fastan

Inom Lekmannaförbundet har bön och bibelläsning alltid haft en stark ställning och förbundet har som en av sina målsättningar (se stadgarna): att främja kristen gemenskap och fördjupa kunskapen om den kristna tron och kyrkans liv.

Vi lever i en värld där tron på Jesus dagligen ifrågasätts. Det är nästan så att allt annat accepteras, allt utom att tro på Jesus. I Sverige har vi en hög levnadsstandard och de allra flesta lever ett liv där Gud inte behövs. Där tron inte behövs. Jesus säger att om vi bara tror är allting möjligt. Han säger också att tron leder till evigt liv här på jorden och in i evigheten. Inte konstigt då att vår fiende försöker göra allt han kan för att bryta ner vår tro.

Vår fiende har fler metoder och ett annat sätt är att devalvera Guds ord. Om han kan få oss att ifrågasätta det som skapar tro i oss, då är resten en lätt match. Tyvärr lyckas han ganska bra på många håll. Många har gått från att se Bibeln som Guds levande och sanna Ord till något som man plockar lite verser ur och väljer ut det man tycker om. I stället för att läsa Bibeln för att ta reda på vad Gud säger i olika frågor lyssnar man på media och re-

sonerar. Vi måste väl ändå veta bättre än alla andra som läst Bibeln tidigare?

Så sätter vi oss över Guds ord. "Har Gud verkligen sagt ...?" Bibeln säger att tro kommer av att vi hör Guds ord. Men hur ska vi höra Guds ord om vi inte lyssnar? Hur ska vi ta till oss det om vi inte värdesätter det han säger?

Ett tredje sätt att bryta ner tron är att hålla oss så upptagna att vi inte riktigt hinner ta tid till bön, som också skapar tro. Det behöver knappast utvecklas särskilt mycket, för det mest troliga är att du, liksom många andra, kämpar med att hinna med allt som livet innehåller.

Vi befinner oss i fastan och det är en tid som manar till måttfullhet. Rubrikerna för denna del av kyrkoåret är allvarsamma med teman som "Prövningens stund", "Den kämpande tron" och "Kampen mot ondskan". Kanske kan fastan vara en tid för oss att låta Bibelns ord fördjupa vår tro genom att påminna oss om att det verkligen är Guds ord vi möter i Bibeln.

Att fasta handlar om att avstå. Inte för avståndets egen skull, inte för att visa att man kan och få känna sig präktig utan för

att få tid och kraft att fokusera på det som är det enda viktiga, relationen till Gud. Det är därför Jesus ser fasta som en självklarhet för sina lärjungar i alla tider.

Det finns lika många sätt att fasta på som det finns kristna. För vissa är det naturligt att dra ned på konsumtionen av mat och dryck under en längre eller kortare period. Andra väljer att koppla ner sig från sociala medier och minska intaget av tv-tittande, podd-lyssnande eller nöjesläsning. Många tar chansen att träna upp sin givmildhet, att som Jesaja skriver "dela ditt bröd med den hungrige, ge hemlösa stackare husrum". (Jes 58:7).

Många medlemmar i Lekmannaförbundet läser Bibeln och ber, ensamma på sin kammare eller tillsammans med andra. Låt årets fastetid bli en period när avståndet öppnar möjligheten till ännu mer bibelläsning och ännu mer bön i förvissning om att vårt samfälliga rop når fram till den Gud som har framtiden i sin hand.

Anders Åström

act
Svenska kyrkan

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Foto: Daniel Fekete /HNA/ACT Alliance/kon

**HUR STANNAR MAN
HEMMA UTAN NÅGOT HEM**

**VI LEVER ALLA
UNDER SAMMA HIMMEL**

Tillsammans med partner världen över ger Act Svenska kyrkan människor i utsatta situationer tillgång till hygienartiklar, skyddsutrustning, matpaket och information om hur spridningen av coronaviruset kan minskas. Tillsammans gör vi skillnad.

SWISHA DIN GÅVA TILL
900 1223

svenskakyrkan.se/act

FÖRBUNDSBUTIKEN!

Blockljus 70 kr
Glasblock 195 kr
Standar 125 kr. Stång till standar 125 kr

Förbundsmärke med klack
25 kr/st

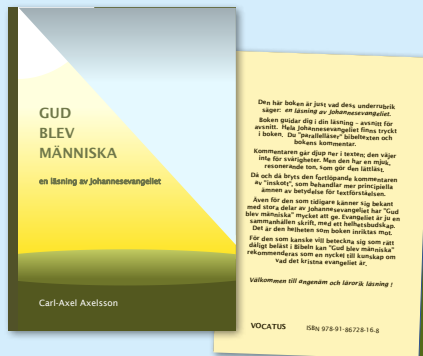
Gult paraply med logga
165 kr/st

BÖCKER

Alla Tiders Bok

"Alla Tiders Bok" - tre samtals- och studieböcker med nytryck av "Vägen väntar" samt av Carl-Axel Axelsson böcker "Gud blev människa - en läsning av Johannesevangeliet" och "Bry dig!" finns att köpa för 85:-/bok.

24 andakter av
Carl-Axel Axelsson - 35:-/häfte.

Minnessaker från Förbundets hundraårsjubileum!

Mugg med logga och årtal (tål att diskas i diskmaskin)
50 kr/st

Kassar med långa och korta handtag, logga och årtal
50 kr/st

Magneter med logga och årtal samt magneter med Uppsala domkyrka och logga
20 kr/st

Dessa saker finns i Förbundsbutiken för beställning.

Berit Olsson, Rausvägen 57, 253 74 HELSINGBORG, tel. 042-293933
Gert Råvik, tel. 0730-355689, gertravik2@gmail.com
OBS! Använd BG 5591-3321 för betalning, det gamla PG-numret gäller inte längre.

PÅSKENS VÄLDIGA HÄNDELSER

Jesus led och dog för vår frälsning

Exponerad från öster mot väster där vi från Olivberget ser staden med stadsmuren och med Tempelberget (Moria berg) innanför stadsmuren. Kommer man från öster, t.ex. från Jeriko, och når upp till höjderna (stigning från öster) ca 800 m över havet ser man det gamla Jerusalem så här med stadsmurens östra del och staden innanför!

Upp till Jerusalem

När den tid Gud hade bestämt var inne tog Jesus de tolv åt sidan och sade till dem: *"Se, vi går upp till Jerusalem, och allt som genom profeterna är skrivet om Människosonen skall gå i uppfyllelse. Ty han kommer att lämnas ut åt hedningarna. De skall håna och skymfa honom, spotta på honom, gissla honom och döda honom, och på tredje dagen skall han uppstå"* (Lukas 18:31-33). Tidigare hade han varnat lärjungarna. *"Om någon vill följa mig skall han förneka sig själv och sitt kors på sig och följa mig"* (Matteus 16:24). Under Palmsöndagen red han in i Jerusalem till ljudet av folkets rop. *"Hosianna, Davids son! Välsignad är han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden!"* (Matteus 21:19) Dessa välkomstord skulle snart förvandlas till *"Korsfäst honom"* (Matteus 27:23). Jesus gick till Jerusalem fullt medveten om att han skulle lida, dö och uppstå igen.

Nattvarden – Kommunion, Eukaristi eller Altarets sakrament

Sista veckan av sin verksamhet ägnade Jesus åt att undervisa i templet. När

påskan närmade sig sade Jesus till sina lärjungar att ställa i ordning för högtiden. Lärjungarna svarade: *"Var vill du att vi skall ordna för påskmåltiden åt dig?"* Jesus svarade lärjungarna: *"Gå in till staden och hälsa den och den att er mästare säger: Jag vill hålla påskmåltid med mina lärjungar."* Lärjungarna gjorde som Jesus hade sagt, och de ordnade för påskmåltiden. I ett rum på andra våningen i ett hus i Jerusalem åt Jesus den sista påskmåltiden tillsammans med de tolv. Den natt då Herren Jesus blev förrådd, tog han ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: *"Tag och ät! Detta är min kropp som är utgiven för er. Gör detta till minne av mig."* På samma sätt tog han bågaren (kalken), tackade Gud och gav åt dem och sade: *"Drick alla av den. Denna bågare är det nya förbundet i mitt blod, som är utgiven för er till syndernas förlåtelse. Så ofta ni dricker av den, gör det till minne av mig"* (Matteus 26: 26-28, Markus 14: 22-24 och Lukas 22: 19,20)

Jesu ord: **Gör detta till minne av mig** (till min åminnelse) berörs av Paulus i

hans första brev till församlingen i Korint (11:24). Ordet utvisar att Jesus avsåg att nattvarden skulle firas inte bara av de lärjungar som var samlade i Jerusalem under den natten utan av alla kristna i alla tider. Paulus tillägger: *"Så ofta ni äter detta bröd och dricker av denna bågare, förkunnar ni Herrens död intill dess han kommer."* (1 Korintierbrevet 11:26). Kristna som kommer ihåg och bekänner att Kristus har dött för att de skulle bli frälsta (räddade) ska fira detta sakrament ända till den yttersta dagen. Inom vår kyrka har sedan lång tid tillbaka funnits den uppfattningen att vi ska vara döpta och att vi ska ha tagit emot undervisning i evangeliets lära. Vi ska också bekänna (vid dopet eller vid konfirmationen) att vi är Kristi lärjungar som han bjuder och befäller: *"Gör detta till minne av mig."* Så är Herrens heliga nattvard till för kristna som kommer ihåg och bekänner sin Frälsare. Ett sakrament är en helig handling som Kristus har instiftat, (i östkyrkan ett mysterium) där jordiska element förenas med Guds ord. I vår Svenska kyrka anses två sådana föreningar (sakrament) existera, **dopet och nattvarden**. Efter det att

Getsemane.

Jesus hade delat ut bröd (hans kropp) och vin (hans blod) sade Jesus: *"Nu kommer jag inte att dricka av det som vinstocken ger förrän den dag då jag dricker det nya vinet med er i min Faders rike"*. Efter det att Jesus hade pekat ut den av de tolv som skulle förråda honom och därtill efter det att Jesus med övriga hade sjungit lovsång gick Jesus med lärjungarna ut till Olivberget.

Olivberget

Jesus sade till dem: *"I natt skall ni alla komma på fall för min skull ty det står skrivet: 'Jag skall dräpa herden och fåren i hjorden skall skingras,' (Sakarja 13:7) Men när jag har uppstått skall jag gå före er till Galileen"*. Petrus svarade Jesus: *"Även om alla andra kommer på fall för din skull, så skall då jag aldrig komma på fall"*. Men Jesus sade: *"Sannerligen i natt innan tuppen gal skall du ha förnekat mig tre gånger."* Petrus sade: *"Om jag så måste dö med dig, skall jag aldrig förneka dig"*. Och detsamma sade alla lärjungarna.

Getsemane

Så gick Jesus med lärjungarna till ett ställe som heter **Getsemane**. Han sade till lärjungarna: *"Sitt kvar här, medan jag går dit bort och ber"*. Han tog med sig Petrus och Sebedaios båda söner (Jakob och Johannes). Sorg och ångslan kom över honom, och han sade till dem: *"Min själ är bedrövad ända till döds. Stanna här och vaka med mig."* Han gick lite längre bort, kastade sig till marken och bad: *"Fader låt denna bägare gå förbi mig, om det är möjligt, men inte*

Olivberget.

Den sten i Getsemane som enligt traditionen Jesus gick bort och bad vid. Han bad om att få slippa det som skulle hända men överlämnade ändå till Gud att bestämma - Inte som jag vill utan som du vill!

Kyrkan i Getsemane.

som jag vill utan som du vill." Han gick tillbaka till lärjungarna och fann att de sov, och han sade till Petrus: "Ni orkade alltså inte hålla er vakna en enda timme med mig? Vaka, och be att ni inte utsätts för prövning. Anden vill, men kroppen är svag." Sedan gick han bort och bad för andra gången: "Fader, om denna bägare inte kan gå förbi mig utan jag måste tömma den, så låt din vilja ske." När han kom tillbaka fann han återigen att de sov; de orkade inte hålla ögonen öppna. Han lämnade dem och gick bort och bad för tredje gången med samma ord. Sedan kom han tillbaka till lärjungarna och sade till dem: "Ja, ni sover och vilar er. Men nu är stunden här då Mänskasonen skall överlämnas i syndarnas

händer. Stig upp, låt oss gå. Här kommer han som skall förråda mig."

Jesus blev förrådd och fångslad - för att profeternas skrifter skulle uppfyllas

Medan Jesus talade kom Judas, en av de tolv, och med honom en stor folkhop med svärd och påkar, utsänd av översteprästerna och folkets äldste. Judas hade kommit överens med dem om ett tecken: "Den som jag kysser är det, grip honom." Han gick rakt fram till Jesus, hälsade honom genom att säga rabbi och kysste honom. Jesus sade till honom "Min vän, nu har du gjort ditt." Då gick de fram, grep Jesus och höll fast honom. En av dem som var med Jesus lyfte han-

Trappa från Kidrondalen upp mot Kajafas residens.

Jesus gripen i Getsemane på väg till Hannas och Kajafas residens – stentavlor på slutningen från Kajafas hus ner till Kidrondalen med slutlig förbindelse till Kidrondalen och Olivberget och Getsemane.

den och drog sitt svärd, och han slog till mot översteprästens tjänare och högg av honom örat. Då sade Jesus till honom: "Stick tillbaka ditt svärd. Alla som griper till svärd skall dödas med svärd. Tror du inte att om jag bad min Fader skulle han genast skicka mer än tolv legioner änglar till min hjälp?. Men hur skulle då skrifterna kunna uppfyllas som säger att allt detta måste hända?" Vid samma tillfälle sade Jesus till folkhopen: "Som mot en rövare har ni gått ut med svärd och påkar för att fångsla mig. Var dag satt jag i templet och undervisade utan att ni grep mig. Men allt detta har skett för att profeternas skrifter skall uppfyllas." Då övergav alla lärjungarna honom och flydde.

Jesus inför den judiska domstolen

Den första rättegången mot Jesus hölls inför hans eget folks högsta domstol, Stora Rådet.

Kajafas residens, med Gali-cantu S:t Peters katolska kyrka på Sionbergets östra slutning ner mot Kidrondalen.

De som hade gripit Jesus förde honom till översteprästen Kajafas, hos vilken de skriftlärdade och de äldste hade samlats. Petrus följde efter på avstånd, ända till översteprästens palats. Där gick han in på gården och satte sig bland tjänarna för att se hur det hela skulle sluta. Överstepräster och hela rådet sökte få fram något falskt vittnesmål mot Jesus så att de kunde döma honom med korsfästelse (döden) som påföljd. Trots att det uppstod många falska vittnen lyckades de inte. Till sist trädde det fram två som påstod att Jesus hade sagt: "Jag kan riva ner Guds tempel och bygga upp det igen inom tre dagar". Då reste sig översteprästen och frågade: "Har du inget att svara på deras beskyllningar?" Men Jesus teg. Och översteprästen sade: "Jag besvär dig vid den levande Gudens namn att säga oss om du är Messias, Guds son." Jesus svarade: "Du har själv sagt det. Men jag säger er: efter detta skall ni få se Människosonen sitta på Makens högra sida och komma på himlens moln." Då slet översteprästen sönder sina kläder och sade: "Han har hädat, Vad skall vi nu med vittnen till? Ni har själva hört händelsen. Vad säger ni? Han förtjänar döden." Då spottade de honom i ansiktet och slog honom och några gav honom örfilar och sade: "Visa att du är en profet, Messias: vem var det som slog dig?" **Jesus förklarades skyldig inför den judiska domstolen – Stora Rådet – därför att han hade sagt att han var Messias, Guds Son.**

Petrus förnekar Jesus

Petrus satt ute på gården. En tjänsteflicka kom fram till honom och sade: "Du var också tillsammans med Jesus från Galileen." Men han förnekade det inför alla och sade: "Jag förstår inte vad du talar om." Han gick ut i porten, och där stod en annan kvinna som såg honom, och hon sade till dem runt omkring: "Han där var tillsammans med Jesus från Naseret." Han förnekade det på nytt och svor på det. "Jag känner inte den mannen." Strax efteråt kom de som stod där fram till Petrus: "Visst är du också en av dem. Det hörs på talet." Då svor Petrus och bedyrade: "Jag känner inte den mannen." **I samma ögonblick gol en tupp.** Då kom Petrus ihåg vad Jesus hade sagt. "Innan tuppen gal skall du ha förnekat mig tre gånger", och han gick ut och grät bittert.

Jesus inför den romerska domstolen

Judiska myndigheter hade vid denna tid inte rätt att utdöma dödsstraff. Därför lät

En skulptur som berättar om Petrus och några kvinnor ute på gården utanför Kajafas hus, där Petrus förnekade kännedom om Jesus vid tre tillfällen. Efter det tredje tillfället gol en tupp och Petrus påminnes då om att han hade sagt att han aldrig någonsin skulle förneka sin mästare. Tuppen finns med högst upp på skulpturen!

präster och folkets äldste binda Jesus och förde honom därefter till Pontius Pilatus, den romerska landshövdingen (ståthållaren). Själva gick de inte in i residenset utan stannade utanför för att inte bli orena och kunna äta påskmåltiden. Pilatus gick då ut till dem och frågade "Vad anklagar ni den här mannen för?" De svarade: "Om han inte hade varit en förbrytare skulle vi inte ha överlämnat honom åt dig." De anklagade Jesus bland annat genom att säga: "Vi har funnit att den här mannen förleder vårt folk, förbjuder oss att betala skatt till kejsaren, och säger att han är Messias, en konung." (Lukas 23:2) Pilatus sade: "Ta honom då själva och döm honom efter er egen lag." (Johannes 18) Men judarna svarade: "Vi har inte rätt att döda någon." Ty det ord skulle uppfyllas som Jesus hade sagt för att ange hur han skulle dö. Pilatus gick tillbaka in i residenset och lät kalla till sig Jesus och frågade: "Så du är Judarnas konung?" Jesus svarade: "Säger du detta av dig själv eller har andra sagt det om mig?" Pilatus sade: "Jag är väl ingen jude. Dina landsmän och Överstepräster har överlämnat dig åt mig. Vad har du gjort?". Jesus svarade: "Mitt rike hör inte till denna världen. Om mitt rike hörde till denna världen hade mina följeslagare kämpat för att jag inte skulle bli utlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike av annat slag." Pilatus frågade: "Du är alltså kung?" Jesus svarade: "Du själv

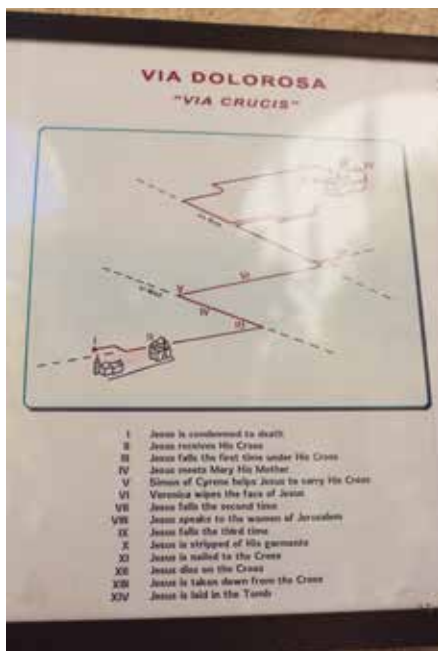
säger att jag är kung. Jag har fötts och kommit hit till världen av denna enda sak: att vittna för sanningen. Den som hör till sanningen lyssnar till min röst." Pilatus sade till honom: "Vad är sanning?"

Jesus skymfas - Pilatus villrådighet – Domen – Korsfästelsen

Pilatus gick änyo ut till judarna och sade: "Jag kan inte finna honom skyldig till något. Men det är sed att jag friger någon åt er vid påsken. Vill ni att jag ska frige judarnas konung?" Då ropade de: "Inte honom, utan Barabbas!" Barabbas var en rövare!

Då tog Pilatus Jesus och lät gissla honom. Och soldaterna vred ihop en **krans av törne** och satte på hans huvud, och de hängde på honom en **purpurrod mantel**. De gick fram till honom och sade: "Var hälsad judarnas konung." och de gav honom örfilar. Sedan gick Pilatus ut igen och sade till judarna: "Jag förut honom till er för att ni skall förstå att jag inte finner honom skyldig till något." Jesus kom ut med törnekransen och den purpurroda manteln, och Pilatus sade: "Här är mannen." (Ecce Homo). Så snart överstepräster och deras folk fick se Jesus ropade de "Korsfäst, Korsfäst!" Pilatus sade: "Ta honom och korsfäst honom själva" Judarna svarade Pilatus: "Vi har en lag och enligt den lagen måste han dö eftersom han har gjort sig till Guds son." När Pilatus hörde detta blev han ännu mer oroad och gick tillbaka in i residenset och han frågade Jesus: "Varifrån är du?" Men Jesus gav honom inget svar. Pilatus sade då: "Vägrar du tala med mig?" "Vet du inte att jag har makt att frige dig och makt att korsfästa dig?" Jesus svarade: "Du skulle inte ha någon makt över mig om du inte hade fått den från ovan. Därför har den som överlämnade mig åt dig större skuld." Efter det svaret ville Pilatus frige honom. Men judarna ropade: "Om du släpper honom är du inte kejsarens vän. Den som gör sig till kung sätter sig upp mot kejsaren." (Johannes 19 kap)

Pilatus frågade: "Skall jag korsfästa er kung?" Överstepräster svarade: "Vi har ingen annan kung än kejsaren." Då utlämnade han Jesus åt dem till att korsfästas. De tog alltså honom med sig. Jesus led under Pontius Pilatus, som på detta sätt dömde honom till döden. Jesus bar själv sitt kors delvis med viss hjälp ut till den plats som kallas **Skallen**, på he-

Karta över Smärtans väg.

Vandring på Via Dolorosa västerut nära den plats där Jesus föll för första gången.

breiska **Golgota**. Enligt kristen tradition och med stor sannolikhet vandrade Jesus med och bitvis utan korset till Golgata, utefter den gata (väg) som fått namnet **Via Dolorosa**. "smärtans väg" från Antoniaborgen (Pilatus residens), där han blev dömd, till Golgata där han korsfästes. Redan under medeltiden ansåg franciskanermunkarna att denna väg var den som Jesus gick. Enligt katolsk tradition har **14 stationer** knutits till Jesu Golgatavandring från Antoniaborgen i öster till Golgata (Skallen) i väster. Syftet med tillkomsten av de 14 stationerna är att de ska påminna oss om Jesu lidande och hjälpa oss att förstå vad detta lidande har

Ingången till Simon från Kyrenes hus – station nr 5.

med våra liv att göra – vara till hjälp för oss vid vår meditation över Jesu lidande, och att åskådliggöra vad det vill säga **att ta Jesu kors på sig**. De 14 stationerna är följande:

1. Jesus inför **Pontius Pilatus** (Antoniaborgen)
2. Törnekronan, den Purpurfärgade manteln, **Ecce Homo** och Jesus tar emot och börjar bära korset.
3. Jesus faller första gången
4. Jesus möter sin **mor Maria**
5. **Simon från Kyrene** hjälper Jesus med att bära korset
6. **Veronika** torkar Jesu ansikte med en duk (Veronikas svetteduk)
7. Jesus faller andra gången
8. Jesus talar till Jerusalems kvinnor och barn (gråt inte över mig utan gråt över er själva)
10. Jesus blir avklädd
11. Jesus korsfästs
12. Jesus dör på korset (Jfr Jesu sju ord på korset)
13. Jesus tas ner från korset
14. Jesus läggs i graven.

Vid varje station är det brukligt att be följande bön: **Vi tillber dig, Herre Jesus Kristus, och prisar dig, ty genom ditt Heliga Kors har du återlöst världen.**

Golgota

I Matteus kap. 26 kan vi blicka tillbaka på en sorglig men viktig händelse som berättar för oss om att en av de tolv lärjungarna, **Judas Iskariot**, som med anledning av att överstepräster och folkets äldste hade kommit överens om att

gripa och döda Jesus bestämde sig för att gå till överstepräster och fråga: *"Vad vill ni ge mig om jag utlämnar honom åt er?"* Överstepräster räknade då upp 30 silvermynt åt honom. Från det ögonblicket sökte Judas Iskariot efter ett lämpligt tillfälle att utlämna Jesus. Medan Jesus och de tolv lärjungarna lade sig till bords och åt den sista gemensamma måltiden sade Jesus: *"Sannerligen, en av er skall förråda mig."* Lärjungarna blev mycket bedrövade och började fråga honom en efter en. *"Det är väl inte jag, herre?"* Han svarade: *"Den som doppade handen i skålen tillsammans med mig, han skall förråda mig. Människosonen går bort som det står skrivet om honom, men ve den människa genom vilken Människosonen blir förrådd! Det hade varit bäst för den människan om hon aldrig hade blivit född"* Judas, som skulle förråda honom, sade: *"Det är väl inte jag, rabbi?"* Jesus svarade: *"Du har själv sagt det."* När Jesus och lärjungarna befann sig i Getsemane och efter det att Jesus för tredje gången hade talat med sin fader i bön sade han till de tre som skulle vaka, Jakob, Johannes och Petrus. *"Ja ni sover och vilar er. Men nu är stunden här då Människosonen skall överlämnas i syndarnas händer. Stig upp, låt oss gå. Här kommer han som skall förråda mig."* I Matteus kap 27 får vi information om Judas öde efter det att Jesus av Pilatus hade utlämnats och dömts till ansvar för händelse m.m. av Pilatus – utlämnad till överstepräster och de äldste. När Judas insåg att Jesus hade blivit dömd, ångrade han sig. Han lämnade tillbaka de tretti

Skallen – Golgata – med Josef av Arimataias grav.

silvermynten till överstepräster och till de äldste och sade: *"Jag har syndat och förrått oskyldigt blod."* De svarade: *"Vad angår det oss? Det är din sak."* Då kastade han in pengarna i tempelhuset och gav sig av därifrån och gick bort och hängde sig. Överstepräster tog pengarna och sade: *"Det går inte att lägga dem i offerkistan eftersom det är blodspengar."* De beslutade att i stället köpa Krukmakarkärnen till begravningsplats för främlingar. Därför heter denna åker vid evangeliets tillkomst **Blodsåkern**.

Alla fyra evangelierna berättar hur Jesus led och dog. Jesu egna ord vittnar om hur fruktansvärt hans lidande på korset var. Vid sju tillfällen under sina sex timmar på korset öppnade Jesus sin mun för att tala. Jesu **sju meningar** rymmer djup att stanna inför. Betydelsen av Jesu död är i fokus. Självt utan synd dog han för oss alla syndare!.

1. Fader, förlåt dem, ty de vet inte vad de gör (Lukas 23:34)

2. Kvinna, se din son (moder Maria) – **Se din mor** (lärjungen Johannes) (Johannes 19:27)

3. Amen säger jag dig: I dag skall du vara med mig i paradiset (Till den rövare som erkände och bad om omtanke) (Lukas 23:43)

4. Eli, Eli, lema sabachtani? (Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?) (Matteus 27:46, Markus 15:34)

5. Jag törstar (Johannes 19:28)

6. Det är fullbordat (Johannes 19:30)

7. Fader, i dina händer överlämnar jag min ande (Lukas 23:46)

Så var kampen över. Den tidpunkt då knappast någon väntade sig det gav Jesus upp andan. Normalt levde en korsfäst betydligt längre på korset. Det visar att även i denna stund var det Jesus som handlade och ytterst inte människorna som dödade Jesus, utan Jesus som utgav sig i döden för människorna. Hade människorna dödat Jesus hade försoningen varit ett människoverk. Därför kunde han i sin dödsstund överlämna sin ande i Faderns händer. Herre - vi beder - hjälp oss alla att i vår dödsstund kunna överlämna vår ande i dina trofasta och barmhärtiga händer! **Så som Jesu kärlek var, aldrig någons varit har.**

Jesus led och dog i vårt ställe, Han bar straffet för våra synder. Han blev frestad i allt som vi men var utan synd. Varför blev han korsfäst? Svaret finns hos profeten Jesaja: *"Han var genomborrade för våra överträdelsers skull, slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade. Vi gick alla vilse som får, var och en gick sin egen väg, men all vår skuld lade Herren på honom"* (Jesaja 53 kap) I NT säger Johannes: *Se Guds lamm, som tar bort världens synd.* Ty Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv. Han tillräknade inte människorna sina överträdelser.... *Den som inte visste av synd, honom har Gud i vårt ställe gjort till synd för att vi i honom skulle stå rättfärdiga inför Gud* (2 Korintierbrevet 5:19,21). Eftersom det var förberedelsedag och kropparna inte

fick hänga kvar på korsen under sabbaten – det var en stor sabbat – bad judarna Pilatus att de korsfästas benpipor skulle krossas och kropparna tas bort. Soldaterna kom därför och krossade benen på dem som var korsfästa tillsammans med Jesus, först på den ene och sedan på den andre. Men när de kom till Jesus och såg att han redan var död krossade de inte hans ben, utan en av soldaterna stack upp sidan med en lans, och då kom det ut blod och vatten. Johannes skriver att: den som såg det har vittnat om det för att också ni skall tro; hans vittnesbörd är sant, och han vet att han talar sanning. Detta skedde för att skriftordet skulle uppfyllas: *Inget ben skall krossas på honom.* Och på ett annat ställe heter det: *De skall se på honom som de har genomborrat.*

Josef från Arimataia, som var lärjunge till Jesus, fast i hemlighet, av rädsla för judarna, bad efteråt Pilatus att få ta ner Jesu kropp. Pilatus tillät det och Josef gick och tog ner kroppen. Nikodemus kom också dit, han som första gången hade sökt upp Jesus på natten, och hade nu med sig en blandning av myrra och aloe, omkring 30 kilo. De tog Jesu kropp och lindade den med linnebindlar tillsammans med kryddorna såsom judar brukar göra vid en gravläggning. Intill platsen där Jesus hade blivit korsfäst fanns en trädgård och i trädgården en ny grav där ännu ingen hade blivit lagd. Där lade de Jesus, eftersom det var den judiska förberedelsedagen och graven låg nära.

Graven är inte sista kapitlet i Jesu liv. *Han utgav sig själv genom att anta en tjänares gestalt då han blev människa. Han som till det yttre var en människa ödmjukade sig och blev lydig ända till döden – döden på korset. Därför har också Gud upphöjt honom över allting och gett honom namnet över alla namn, för att i Jesu namn alla knän skall böja sig, i himlen och på jorden, och under jorden, och alla tungor bekänna, Gud, Fadern, till ära, att Jesus Kristus är Herren* (Filipperbrevet 2:7-11). Den apostoliska trosbekännelsens andra artikel ger en bild av Jesus Kristus både i hans förnedring och i hans upphöjelse. **I sin förnedring** blev han avlad av den helige Ande, född av jungfru Maria, pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begraven. **I sin upphöjelse** steg han ner till dödsriket (helvetet), på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda, uppstigen

till himmelen, sittande på Gud Faders högra sida, därifrån igenkommande till att döma levande och döda.

Jesus steg ner till dödsriket för att lida? På korset utropade han *"Det är fullbordat"* (Johannes 19:30) Därmed hade han slutfört lidandet för vår frälsning? En fråga kan vara om Jesus steg ner till dödsriket för att ge de fördömda en sista möjlighet till omvändelse? I Hebreerbrevet sägs (9:27) *Det är bestämt om människan att hon en gång skall dö och sedan dömas*. Det talar för att det endast är under en människas livstid som hon har möjlighet till omvändelse.

Jesus nedstigande till dödsriket hade ett helt annat syfte än att inlemmas med det gudsfrånvända. Jesus steg ned till dödsriket för att utropa sin seger över djävulen (ondskan). Jesu nedstigande till dödsriket kan vi tänka oss som när en segrare paraderar i triumf i fiendens huvudstad. Jesus led en gång för våra synder. Rättfärdig led han i orättfärdigas ställe för att föra oss till Gud. Han blev dödad till köttet men levandegjord genom Anden.

Jesus blev upphöjd till Faderns högra sida.

Uppståndelsen - Upphöjelsen

I de sista kapitlen i alla fyra evangelierna berättas det att Jesus stod upp från de döda och visade sig för sina lärjungar. *"Efter sabbaten, i gryningen den första veckodagen, kom Maria från Magdala och den andra Maria för att se på graven. Då blev det ett häftigt jordskalv, ty Herrens ängel steg ner från himlen och kom och rullade undan stenen och satte sig på den. Hans utseende var som blixten vit som snö. Vakterna skakade av skräck och blev liggande som döda. Men ängeln sade till kvinnorna. "Var inte rädda. Jag vet att ni söker efter Jesus som blev korsfäst. Han är inte här. Han har uppstått, så som han sade. Kom och se var han låg. Skynda er sedan till hans lärjungar och säg till dem: 'Han har uppstått från de döda, och nu går han före er till Galileen. Där skall ni få se honom.' Nu har jag sagt er detta. De lämnade genast graven, och fyllda av bävan och glädje sprang de för att berätta det för hans lärjungar. Då kom Jesus emot dem och hälsade dem, och de gick fram, grep om hans fötter och hyllade honom. Men Jesus sade till dem: "Var inte rädda. Gå och säg åt mina bröder att bege sig till Galileen. Där skall de få se mig."*

En upptagen båt som användes som för transport av - människor och fisk på Genesarets, sjö under Kristi uppväxt.

Medan de var på väg kom några ur vaktstugan in till staden och berättade för överstepräster om allt som hade hänt. Dessa överlade med de äldste, och sedan gav de soldaterna en stor summa pengar och sade till dem: Säg att hans lärjungar kom under natten och rövade bort honom medan ni sov. Om ståthållaren får höra detta skall vi tala med honom så att ni inte behöver oroas. Soldaterna tog pengarna och gjorde som de hade blivit tillsagda. Så vann detta rykte spridning bland judarna ända till denna dag. (Matteus 28)

På kvällen samma dag, den första veckan satt lärjungarna bakom reglade dörrar av rädsla för judarna. Då kom Jesus och stod mitt ibland dem och sade till dem: *"Frid åt er alla!"* Sedan visade han dem sina händer och sin sida. Lärjungarna blev glada när de såg Herren. Jesus sade till dem igen: *"Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig, sänder jag er"*. Sedan andades han på dem och sade: *"Ta emot helig ande. Om ni förlåter någon hans synder, så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder, så är han bunden."* En av de tolv, Tomas, som kallades Tvillingen hade inte varit med när Jesus kom. De andra lärjungarna sade till honom *"Vi har sett Herren"*, men han sade *"Om jag inte får se spikhålen i hans händer och sticka fingret i spikhålen och sticka handen i hans sida tror jag det inte."* En vecka senare var lärjungarna

samlade igen och Tomas var med. Då kom Jesus, trots att dörrarna var reglade, och stod mitt ibland dem och sade: *"Frid åt er alla."* Därefter sade han till Tomas: *"Räck hit ditt finger, här är mina händer; räck ut din hand och stick den i min sida. Tvivla inte, utan tro!"* Då svarade Tomas *"Min Herre och min Gud."* Då sade Jesus till honom: *"Du tror därför att du har sett mig: Saliga dem som inte har sett mig men ändå tror."* (Johannes 20 kap)

Jesu **uppståndelse är så betydelsefull** för att det var han som sade *"Jag ger mitt liv för att sedan ta det tillbaka. Jag har makt att ge det och jag har makt att ta det tillbaka"* (Johannes 10:17, 18) I sitt brev till församlingen i Rom skrev Paulus att **han var avdelad för att förkunna Guds evangelium** förkunna såsom Gud har utlovat genom sina profeter i de heliga skrifterna, evangeliet om hans son, som till sin mänskliga härkomst var av Davids ätt **och genom sin andes helighet blev insatt som Guds son i makt och värde vid sin uppståndelse från de döda: Jesus Kristus, vår Herre**. Jesus blev genom helighetens Ande med kraft bevisad vara Guds Son alltifrån uppståndelsen från de döda.

Då Jesus utförde sitt uppdrag att frälsa oss från synden *utlämnades han för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull* (Rom 4:25). *Eftersom Gud har förklarat oss rättfärdiga i hans ögon står nu himmelens port öppen och vi har ett säkert hopp om att vi också skall uppstå: Paulus skriver: Men nu har Kristus uppstått från de döda som förstlingen av de insomnade. (1 Kor 15:20)* Jesus gav sina lärjungar denna försäkran: *"Ty jag lever, och ni kommer att leva"* (Johannes 14:19). *Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör, och var och en som lever och tror på mig skall aldrig någonsin dö.* (Johannes 11:25-26). Genom sin uppståndelse på tredje dagen (påskdagen) visade Jesus att han är den allsmäktige Gudens Son, att han har återlöst oss och gjort oss rättfärdiga och att vi också ska uppstå från de döda.

Han uppsteg till himlen.

Den uppståndne Jesus visade sig ofta för sina lärjungar och han fortsatte att undervisa dem. **Fyrtio dagar** efter sin uppståndelse förde han dem ut till **Betania**, och han lyfte sina händer och välsignade

dem. Och medan han välsignade dem skildes han från dem och blev upptagen till himlen. (Lukas 24:50,51) Han lovade sina lärjungar: "När den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen." Samme Jesus skall komma tillbaka igen (Apg 1:3-11)

Han sitter på allsmäktig Gud Faders högra sida.

Jesus lovade sina efterföljare: "Se jag är med er alla dagar intill tidens slut" (Matteus 28:20) **Han steg upp över alla himlar för att uppfylla allt** (Efesierbrevet 4:10). Jesus som är sann Gud och sann människa i en person är närvarande överallt.

Gud uppväckte honom från de döda och satte honom på sin högra sida i himlen. Över alla furstar och väldigheter, makter och herradömen, ja över alla namn som kan nämnas inte endast i denna tidsålder utan också i den kommande. Allt lade han under sina fötter (Efesierbrevet 1:20-22). *Guds högra sida är platsen för makt och ära. Jesus, sann Gud och sann människa. Han härskar över allting: "Jag har fått all makt i himlen och på jorden"* (Matteus 28:18).

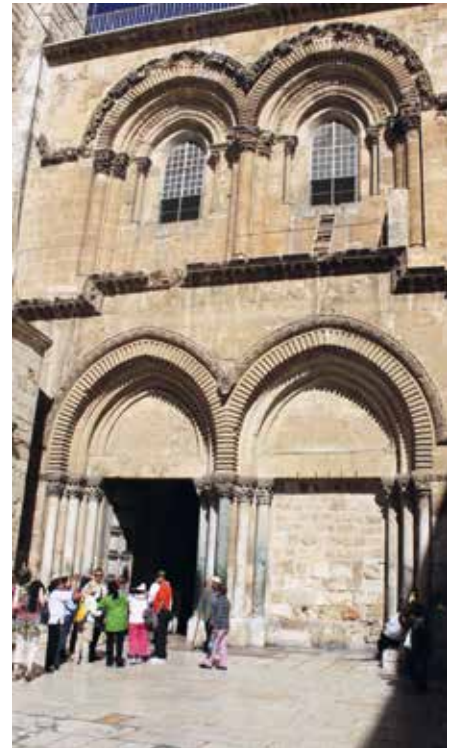
Fastän han har avslutat allting som var nödvändigt för att vi skulle bli frälsta tjänar den upphöjde Jesus ännu sitt folk. **Jesus Kristus är den som har dött, ja än mer, den som har blivit uppväckt och som sitter på Guds högra sida och ber för oss** (Rom 8:34). Han steg upp i höjden, tog fångar och gav människorna gåvor. Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare. De skulle utrusta de heliga till att utföra sin tjänst (Efesierbrevet 4:8-12). Genom sin kyrkas arbete håller han sitt löfte: "Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig. Jag ger dem evigt liv, och de skall aldrig någonsin gå förlorade och ingen skall rycka dem ur min hand" (Johannes 10:27-28)

Jesus fortsätter att be för oss, att förkunna sitt evangelium genom sin kyrka och att styra sitt folk genom sitt Ord. Han fortsätter att tjäna oss alla i sitt trefaldiga ämbete som präst, profet och kung.

Han har ställt i ordning en plats åt oss i sin Faders hus.

I Kristus

Anders Nordberg

Gravkyrkan med Jesu grav på Josef av Arimataias mark samt med korsfästelseplatsen och stenen för Jesu Svepning (jfr. Nikodemus och Josef av Arimataias kryddor för svepning - aleo och myrra). Inne i kyrkan finns alltså platsen för korsfästelsen – Skallen/Golgata och den nyanlagda grav som tillhörde Josef av Arimataia men som uppläts åt Jesus.

Psalmen "Maria, sa Judas"

– ett samtal mellan Maria och Judas samt mellan Jesus och Maria

Maria, sa Judas, vad tar du dig till
som slösar med Nardusen så?
Jag håller den över min Mästares fot
och jag torkar den bort med mitt hår, hon sa'.
Maria, Maria den kunde du sålt
och massor med pengar ha fått.
Du kunde köpt kläder, du kunde köpt mat
för att ge till de fattiga bort, hans sa'.
I morron, i morron, jag tänker på dem,
Idag är min Frälsare här.
Jag vet ej när jag sedan honom får se.
Nu jag honom min kärlek vill ge, hon sa'.
Maria, sa Jesus den gärning du gjort
ska bevaras – sin doft ska den ge
så långt evangeliet når på vår jord
och så länge jag är ibland er, han sa'.

Psalmens text och musik skrevs av Sydney Carter 1964 och översattes till svenska 1968 av Anders Frostenson. Psalmen har nr 872 i 90-talets tillägg till psalmboken och nr 948 i 2000-talets psalmbok.

Olyckan i Ställdalen 1956 var en katastrof som berörde hela landet

Många av de tjugo döda som åkte i rälsbussen från Ljusnarsberg var skolbarn.

Biskop Mikael Mogren i Västerås stift, berättar om den fasansfulla olyckan och avslutar med att önska Glad Påsk.

Varje gång jag går in i Ljusnarsbergs kyrka, stannar jag framför en minnestavla i brons. Där står namnen på alla de barn som omkom i järnvägsolyckan i Ställdalen, den 13 januari 1956. Sammanlagt dog 20 personer.

Jag har lätt att tycka om Ljusnarsberg med dess kuperade landskap och rejäla människor. Ljusnarsberg ligger i Bergslagen, Västerås stift, i västra Västmanland och norra Örebro län. Kommunen och församlingen heter Ljusnarsberg och centralorten är Kopparberg. Där finns det många ståtliga hus och Kopparbergs centrum vittnar om att här har ekonomin varit den allra bästa. Bergsmännen byggde stora hus, både till sig själva och till det allmänna och idag minner husen om gångna storhetstider. Världigt på en höjd över samhället ligger Ljusnarsbergs kyrka. Den är uppförd i Bergslagsbarock som är den speciella stil som användes när många nybyggarsamhällen i Värmland och Västmanland fick sina första kyrkor under 1600-talet. Ljusnarsbergs kyrka är Bergslagsbarockens drottning och jag blir stolt när jag ser den kyrkan. Tänk att fattigt folk i skogsbygden kunde uppföra ett sådant byggnadsverk, till Guds ära och människors glädje!

Inne i Ljusnarsbergs kyrka är stämningen tätt eftersom träinredningen är målad i varma, mörka färger. Det känns att det här är ett rum dit människor kommer med både glädje och sorg. Direkt till vänster under läktaren sitter minnestavlan och där gör jag alltid en kort paus för att hedra de dödas minne. I januari 1956

var det en norrgående motorvagn, full med skolbarn, som kolliderade med ett malmtåg från Grängesberg. Av misstag hade tryckluftsledningen mellan malmtågets lok och den första vagnen aldrig kopplats in, så tåget kunde inte bromsa. Från malmtåget skickades en varning men personalen hann inte växla in tåget på ett stickspår. Det blev en tragedi av stora mått. Den långa raden av namn på minnestavlan gör att det nästan stock-

ar sig när jag ser den och tänker på så många döda barn på en ort som den här. Det ryser i kroppen när jag tänker på alla de familjer som blev berörda av katastrofen. Allvaret känns i bröstet när jag ser bilden på de vita kistorna framme vid altaret i Ljusnarsbergs kyrka. Fotografiet är taget tio dagar efter olyckan. Då var det begravning och Sverige stannade dagen medan gudstjänsten direktsändes i radion. Snön låg tung på kyrkogården

och utanför kyrkan var vägen smyckad med granris. Officiant var biskopen i Västerås, John Cullberg. Jag har hört på inspelningen hur han talade med medkänsla och stark beröring om den oändligt djupa sorgen. Biskop Cullberg nämnde också korset som står mitt i katastroferna – då som nu - och är både trygghet och hopp. Här skulle jag vilja lägga till att korset är vårt enda hopp.

Femtio år efter olyckan restes ett monument intill banvallen i Ställdalen, på den plats där olyckan skedde. Det är ett rakt och enkelt järnkors, och det säger allt. Det rymmer både den oändligt djupa sorgen, och den tomhet som måste ha lagt sig över skolsalar och köksbord när barnens röster tystnade. Korset i Ställdalen står på platsen för de dystra minnena. Samtidigt berättar korset envist om tryggheten hos Gud och evighetens hopp. Livet kan medföra stora påfrestningar, ingen går oskadd genom ett långt liv, men vissa drabbas hårdare än andra. Det finns ingen rättvisa i vem som drabbas. Det visar minnestavlan med alla namnen på skolbarnen från Ljusnarsberg som åkte rälsbuss en januaridag 1956.

I tillvarons motigheter gäller det att hålla fast vid tryggheten och hoppet. Sorgen har sin tid, liksom tryggheten och hoppet. Vi är alltid på väg mot påskdagen. När Bergslagens kyrkor fylls av härliga påskpsalmer och starka Bibelord, så ger det hopp och trygghet åt hela samhället. På långfredagen reses korset och på påskdagen kommer det ljus ur den öppna graven. Påskan rymmer en förhoppning om både trygghet och hopp, i en orolig tid. Var hälsat kors, vårt enda hopp!

*Mikael Mogren
Biskop
Västerås stift*

Kyrkans födelse del XI

Kyrkans födelse enligt evangelisten Lukas genom Apostlagärningarna, med Petrus och Paulus samt kyrkans identitet och tillväxt därefter – Petrus, Paulus, Gnosticism, Marcion, Irenaeus, Tertullianus, Clemens, Origenes, Konstantin, Athanasius, Julianus, Ambrosius, Nestorius, Kyrillos av Alexandria, Leo den Store, Alarik, Hieronymus och Augustinus etc.

Romerska Rikets Fall

Alltsedan kyrkofadern Augustinus tid 350-430 har många tänkare försökt förklara det västromerska rikets fall. Det öst-romerska riket kring Konstantinopel, *"Österns Rom"*, överlevde ytterligare tusen år. Även om de underliggande skälen till västra rikets fall är omtvistade, var den direkta orsaken de germanska invasionerna under 400-talet.

Wulfilas viktigaste bedrift var att översätta Bibeln till gotiska, och för att kunna göra det måste han hitta på ett gotiskt alfabet. (*Codex argenteus* i Uppsala, en handskrift av goternas Bibel från 500-talet, är det viktigaste minnesmärket från de kristna goterna.)

Sedan kejsardömet återhämtat sig från det kaos som rådde på tvåhundratalet, följde ett århundrade (300-talet) av relativ trygghet. **Det första förebudet till slutlig katastrof var slaget vid Adrianopel år 378.** Västgoterna hade fått en tillflykt inom kejsardömet undan hunnerna, men när de blev illa behandlade av romarna, gjorde de uppror och nedgjorde kejsar Valens och hans armé vid Adrianopel. **Theodosius**, som av kejsar **Gratianus** utsetts att reda upp svårigheterna österut, lyckades underkua västgoterna. Dessa tilläts emellertid bo kvar inom kejsardömet som Roms allierade med egna regenter och med regelbundet understöd.

År 395 delades kejsardömet mellan Arkadius och Honorius – två unga söner till Theodosius. **Alarik**, västgoternas nye kung, började utnyttja den oenighet som höll på att utveckla sig mellan öst och väst. Förmodligen uppmuntrad av Konstantinopel, drog han in i Italien år 401. **Under natten den 24 augusti 410 stormade Alarik Roms murar i ett överrumpningsangrepp och plundrade sedan staden i tre dagar.** Händelsen hade inte någon varaktig verkan på kejsardömet, eftersom Alarik snart övergav staden, men dess psykologiska effekt var enorm. För första gången på 800 år hade Rom besegrats av en utländsk fiende. Långt borta i sitt kloster i Jerusalem grät **Hieronymus**: *"Staden som har tagit hela världen har nu själv blivit tagen!"*

En gudomlig bestraffning?

Några hedningar gjorde gällande att katastrofen förorsakats av att romarna nyss förkastat sina gamla gudar. **Augustinus av Hippo**, den store nordafrikanske biskopen bemötte denna anklagelse i sin bok *Gudsstaten*. Augustinus skrev, att **två stater** i det romerska riket var **sammanflätade med varandra: Guds rike**, den levande gemenskapen mellan sanna kristna som levde

Kristna monument i Ravenna.

efter Guds lagar, och det mänskliga riket eller **Djävulens rike**, det hedniska samhället som följde sina egna drifter och sökte materiella vinster. Ett sådant samhälle kunde bara sluta med en katastrof. Men för de kristna, medborgarna i Guds rike, var inte plundringen av Rom en katastrof, trots att också de fått lida. **Förlusten av materiellt gods berövar den kristne ingenting, eftersom Hans hjärta är vänt mot himmelska ting. Lidande och förluster hör till den kristnes fostran. Bara Gudsstaten är evig.** Ändå kommer de båda staterna att existera oskiljaktigt samman till världens ände. Augustinus uppskattade vad Rom åstadkommit fast detta liksom allt annat stod under domen. Rom hade den rättvisa regering som behövdes för ett ordnat samhälle och för att hålla ondskan under kontroll. **Gud gav Rom dess auktoritet, och de kristna måste lyda de styrande, dock inte om de kristna befalldes att göra det som var ont.**

Slutet på västromerska riket

Roms plundring var inte ett allvarligt slag mot imperiet som helhet, eftersom västgoterna återvände till Gallien efter Alariks död och Rom upphört att vara administrativt centrum för det västra riket. Kejsaren och hans hov var trygga bakom träsken kring kuststaden **Ravenna**. Gallien var däremot i en desperat belägenhet, angripet som det var av en ny grupp **barbariska stammar** – *vandalerna, alanerna, sveberna, frankerna och burgunderna*. **Britannien hade under tiden invaderats av anglosaxare från norra Europa. Den legendariske Arthur, om än med säkerhet inte Runda bordets kunglige hjälte, kan ha varit Britanniens siste framgångsrike militäre ledare och beskyddare av kyrkorna mot hedniska inkräktare (490 – 510), Hunnerkungen**

Atilla.

Påven Leo I möter Atilla.

Attila är kanske den mest berömde av de barbariska kungarna, men hunnerna lämnade mindre bestående sår efter sig än västgoterna, vandalerna och en del andra barbarer. **År 452 invaderade Attila Italien** men övertalades – enligt traditionen – av en delegation, ledd av **påven Leo I**, att dra sig tillbaka. **Attila dog år 453**, hans armé upplöstes och hunnerna gick upp i folken runt omkring. Under tiden hade ett annat germanskt folk, **vandalerna**, ledda av **Geiserik**, tagit sig över till Nordafrika från Spanien år 429 och kontrollerade sex år senare (435) ett stort område vid kusten. **De behärskade havet och vågade sig på att angripa själva Rom.** Romarna var oförberedda och utan ledare. **Det sägs att påven Leo åter räddade Rom genom att vädja till Geiserik om återhållsamhet vid sin 14 dagar långa plundring av staden!** Slutakten i dramat kan snabbt relateras. De följande två decennierna var fyllda av krig mot vandalerna och invecklade i intriger, då barbariska generaler placerade marionettkejsare på tronen eller avsatte dem efter behag. Till slut gjorde den barbarromerska armén i Rom uppror – den verkliga romerska armén hade vid det här laget fullständigt försvunnit – **och valde en av det kejsrerliga gardets officerare, Odovakar, till kung. År 476 avsatte Odovakar den siste västromerske kejsaren, lille Romulus Augustulus och skickade hans regaller till Östroms kejsare, Zeno.** Därmed bekräftade han sin trohet mot regeringen i Konstantinopel och ville bli erkänd som Västroms regent.

Kyrkan och de fattiga

Salvianus, presbyter i Marseilles, avslöjar någont om livet i romerska Gallien vid

Salvianus.

mitten av 400-talet. Hans bok, **Guds regering**, försöker att svara på en fråga liknande den som Augustinus ställdes inför: *"Hur kunde Gud bringa lidande till ett kristet folk?"* Han visar att de fruktansvärda upplevelser som de kristna i Gallien fick göra avslöjar Guds rättfärdiga styre. **Det är hans rättvisa dom över ett ogudaktigt folk, särskilt över de rika aristokrater och giriga tjänstemän som obarmhärtigt förtrycker de fattiga.** Denna medkänsla för den vanliga människan ställer Salvianus i särklass och skiljer honom från de flesta skribenter inom den antika världen. **Jordägare, landshövdingar, kommunaltjänstemän och skatteindrivare, säger Salvianus, har alla gaddat ihop sig för att plundra den fattige, som har minst råd av alla att betala.** Inte undra på att de fattiga föredrar ett liv bland barbarerna eller i klostren.

Salvianus skildring är troligen något överdriven, för det fanns också under mitten av 400-talet åtskilliga framgångsrika bönder, barmhärtiga jordägare och ärliga tjänstemän. Bondens liv var ändå oftast mycket hårt och hans situation ibland förtvivlad. Bönderna befann sig alltid underst när allt rasade samman – t.ex. i tider med hungersnöd. Skatter drevs in från de fattiga, även när det var svält medan de burgna jordägarna ofta kunde ordna med befrielse från eller nedsättning av skatt.

Ibland tillhörde kyrkan förtryckarsystemet, t.ex. när dess jordegendomar skötes av hänsynslösa och korruperade administratörer. Fall av det slaget rapporterades från romarkyrkans egendomar på

Gregorius den store (540-604).

Sicilien under Gregorius den stores tid, men Gregorius rättade snabbt till missförhållandena, när han fick vetskap om dem. Kyrkan stod i allmänhet på de fattigas och förtrycktas sida. **Ambrosius** protesterade mot att man under hungersnödter drev ut ifrån Rom dem som inte hade fast bostad där. Han ordnade också så att pengar samlades in för inköp av spannmål att dela ut. Samma sak hände i **Edessa på Ephraim** syrerens vädjan. I det senare fallet delade man inte bara ut bröd utan reste också ett sjukhus med 300 sängplatser ute i det fria. Ibland deltog kyrkans tjänare i nödhjlsarbetet. Biskopen var vanligen en samvetsgrann herde för sin hjord. Det var kyrkans omsorg om sina egna fattiga och om utomstående som gjorde ett så starkt intryck på den hedniska kejsaren Julianus.

De kristna och moraliska principer

Kyrkans förmåga att ta itu med andra sociala brister i tiden är mer diskutabel. Kyrkan lyckades göra slut på gladiatorspelen men våldsamma tävlingar med stridsvagnar, vilda djur, jakter och en fruktansvärt omoralisk teater fortsatte att florera trots fördömanden från de kristnas sida och i vissa fall kejsarliga förbud. Kyrkans stelbenta regler i fråga om sexualmoral efterlevdes inte av flertalet kristna, utom av dem som flydde till klostren eller av ökeneremiterna eller de få såsom **Hieronymus** och **Ambro-**

sus kvinnliga vänner – som hade råd att föra ett stilla liv som ungmör i sina egna hem. För många tedde det sig svårt att leva ett kristet liv i en sekulariserad värld. En kristen borgmästare kunde t.ex. bli tvungen att ge order om tortyr eller avrättning. De kristna blev därför av sina ledare ofta tillradda att lämna sin offentliga tjänst för sin samvetsfrids skull. Denna inställning hos kyrkan bidrog måhända till den offentliga moralens förfall mot kejsarrikets slut, allteftersom poster ofta fylldes av män med lägre ideal. Det förvånar att den hårda behandlingen av de lägre klasserna under kejsardömet sista tid inte gav upphov till fler uppror lika bagaudernas i Gallien. De flesta övriga bönder tycktes inte bry sig så mycket om vem som regerade över dem.

Circumcellionerna i Nordafrika, en militant exatisk riktning med anknytning till **donatismen**, är ett specialfall, eftersom de inspirerades av både religiöst och socialt missnöje. De var bönder som bodde runt omkring sina martyrkapel, där de förvarade sina födoämnen. De utförde råder mot kristna jordägares villor i en kombinerad ekonomisk och religiös protest.

Varför Rom föll

Alltsedan upplysningsmannen **Edward Gibbon** menade sig kunna spåra romarikets fall till "barbariets och religionens triumfer" har det funnits ett särskilt intresse att försöka förklara, varför Rom föll. **Den omedelbara orsaken är naturligtvis barbarernas anfall mot det västromerska riket på 400-talet, vilket resulterade i att det romerska herraväldet ersattes av germanska kungariken i de västra provinserna.** Men det förklarar inte varför de barbariska angreppen, som plågat kejsardömet ända sedan tiden före den kristna eran plötsligt skulle visa sig ödesdigra. En mängd otillfredsställande förklaringar har getts – t.ex. klimatförändringar, jordens utsugning, rasblandningar. **En populär åsikt är att kejsardömet föll på grund av moralens förfall.** Kejsardömet slutskede var troligen inte mer omoraliskt än tidigare skeden utom möjligen på den offentliga administrationens område, där korruption och brutalitet tycks ha ökat. **Fast kyrkan predikade mot missförhållandena, bidrog den till förfallet genom att avråda goda kristna från att bekläda offentliga poster.** En långt viktigare orsak till västromerska rikets fall var bristen på mänskliga och materiella resurser. **Västrom** hade alltid varit

mycket fattigare än **Östrom** och hade under de två eller tre hundra åren före det katastrofala 400-talet varit på fallrepet. Grundproblemet var att alltför många improduktiva samhällsmedlemmar måste underhållas av alltför få produktiva individer. Armén hade fördubblats sedan 200-talet, och byråkratin hade svällt avsevärt, medan producenternas antal hade krympt. Därtill kom att de mäktiga senatorerna, jordägarna, som ägde en oproportionerlig stor del av kejsardömet rikedomar, omintetgjorde kejsarliga försök att få dem att betala en rimlig del av skatterna eller att låta sina jordbruksarbetare åta sig krigstjänst. Ändå var det det svagare **Västrom** som var utsatt för mer våldsamma och utdragna angrepp än **Östrom**.

Kan man skylla på kristendomen?

Gibbon beklagade "att en stor del av den offentliga och privata förmögenheten förbrukades på skenbara krav på barmhärtighet och andaktsutövning. Soldaternas löner slösades på onyttiga skaror av båda könen, som bara kunde åberopa sin avhållsamhet och kyskhet. Fastän Gibbons religionsfientliga fördomar var uppenbara, tillhörde de många munkarna och prästerna säkerligen de icke producerande, som måste underhållas av kejsardömet minskade resurser. Att kyrkan dessutom sökte fästa uppmärksamheten på den himmelska "gudsstaten" uppmuntrade till att den mänskliga staten "imperiet" försumrades. Kyrkan drog till sig de dugligaste ledarna och skarpaste nytänkarna – **Athanasius, Ambrosius och Gregorius den store** är endast några av de kända bland hundratals dugliga biskopar - som på ett utomordentligt sätt kunde ha beklätt offentlig tjänst i ett samhälle som var i stort behov av ledarskap. **Ambrosius, Gregorius och Sidonius Appollinaris** var alla civila ämbetsmän före det att de kallades till tjänst inom kyrkan. **Om än de kristna i väst inte välkomnade barbarerna, så var de benägna att acceptera dem som Guds straffdom och att träffa någon slags överenskommelse med dem. Så t.ex. var påven Gregorius den store förtvivlad över att Rom som stad höll på att förfalla och underhandlade med de invaderande langobarderna** (utan kejsarlig auktorisation). **Men samtidigt som kyrkan underkastade sig barbariskt politiskt styre, omvände den barbarerna till ortodox kristendom.** Således var också de kristna ansvariga för Västroms fall. Men var kejsardömet på

400-talet egentligen värt att rädda? Kejsardömet hade visat sig oförmöget att ta itu inte bara med problemet barbarerna utan också med allmänna politiska, sociala och ekonomiska problem. Man kan beklaga förlusten av *"Hellas härlighet och Roms storhet"*. Men västromerska rikets fall uppvägdes i det långa loppet av Väst Europas barbarers omvändelse till kristendomen.

Italien under Theoderik och Justinianus Odovakar, goterhövdingen, som avsatte den siste västromerske kejsaren, störtades själv av **Theoderik**, en östromersk hövding som tidigare hade varit i det östromerska rikets tjänst. **Theoderik** regerade nu över ett gotiskt kungarike i Italien och tog hand om all den romerska administrationen, inklusive senaten. **Hans styre med både romare och barbarer** i administrationen fungerade förvånansvärt väl – åtminstone tills slutet av hans regering, då endräkten förstördes genom intriger i samband med **statsmannen och filosofen Boethius död**.

Östgoterna var arianska kristna men toleranta, liksom västgoterna och burgunderna. Fastän Theoderik fick påvarna att göra som han ville, försökte han att upprätthålla vänskapliga förbindelser med sina kristna undersåtar. I **Nordafrika** led kyrkan mycket på grund av barbarerna. Kyrkofadern Augustinus död 430 under vandalerens belägring satte punkt för en lysande epok inom dess historia. **Vandalerna** var intoleranta arianer, som skickade nästan 5000 katolska kristna (de som tillhörde kyrkans huvudströmning) till öknen söderut och de katolska biskoparna till Korsika, att hugga timmer åt flottan. **Efter Theoderiks död år 526** återintog den romerske kejsaren Justinianus' generaler tillfälligt Italien. Men **den kejsarliga armén lyckades inte försvara landet mot langobardernas invasion** efter Justinianus död, och Italien kom på nytt under barbarernas herravälde. Fast

Theoderik.

den kejsarliga armén lyckades hålla Ravenna och vissa andra delar av Italien, styrdes själva Rom av dess biskop.

Klodvig och kyrkan i Gallien

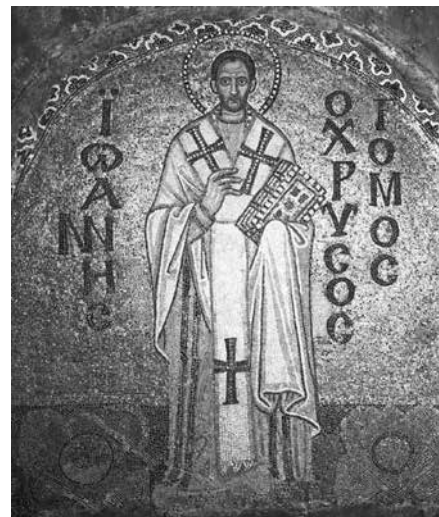
I Gallien gifte sig frankernas hedniske kung, **Klodvig**, med en katolsk prinsessa och övergick till ortodox kristendom år 496 Detta steg visade sig vara av oerhörd betydelse för kristendomen i väst. Legenden har utmålat Klodvig som en andra Konstantin, som vid ett slag tillbad den kristne Guden och som lät sig döpas efter vunnen seger. **Men fast Klodvigs omvändelse ställde den gallisk-romerska kyrkan på hans sida, förändrade den inte hans karaktär eller hans styre, som fortsatte att frodas genom svek, brutalitet och mord.** Gregorius av Tours rapporterade att Klodvigs regering åtföljdes av mirakulösa tecken på gudomlig sanktion. Den fromme biskopen kunde bara se Guds hand i en seger som innebar också seger för katolsk kristendom i Gallien.

Klodvig.

Prästerskap, biskopar och påve

Kyrkans tillväxt under 200-talet hade så ökat biskopens ansvar – åtminstone i städer och större samhällen – att det inte längre för honom var möjligt att lära känna alla i sin hjord. Teoretiskt hade en biskop utsetts för varje liten församling, men tanken på att dela upp en församling genom att tillsätta flera biskopar i en stad tycks man i väst aldrig ha övervägt. I stället ökades antalet presbyterer (präster) som biträdde biskopen, och man utsåg också flera präster av lägre rang. Vid 200-talets mitt hade i Romförsamlingen lektorerna (de som undervisade) i biskopens liturgiska stab ökat med exorcister (andebesvärjare) **Som personliga sekreterare och medhjälpare ingick subdiakoner och Akoluter** (tjänande vid altaret). Biskopen utövade nära kontroll över denna organisations utveckling. Senare på 300-talet hade dessa kyrkliga

Sankt Johannes Chrysostomos.

ämbeten blivit **en formell hierarki**, liknande de ämbetsposter på olika nivåer, som ambitiösa romerska aristokrater höll sig med. Den som kände sig kallad och ville bli präst började – ofta i barndomen – som **lektor** och blev sedan **akolut** och **underdiakon** fram till trettioårsåldern. Sedan följde fem år som diakon och tio år som präst, så att minimiåldern för en biskop kan uppskattas till ca 45 år. Fast detta var den normala gången, kunde undantag ännu göras, vilket Ambrosius karriär visar. Ambrosius blev ju döpt och biskop av Milano inom en vecka. Alla underförsamlingar i en stad stod under biskopens direkta själavård. I Rom t.ex. åtog sig biskopen själv alla dop, och de av biskopen invigda nattvardselementen bars varje söndag av kyrkotjänare ut till de olika kyrkorna i staden. Fastän flera präster var knutna till varje kyrka, fanns det inte någon speciell församlingspräst, i vart fall inte förrän mot slutet av 400-talet.

Hieronymus

En av de stora kyrkofäderna och sin tids ledande bibelforskare inom Västkyrkan föddes i en kristen familj i nordöstra Italien. Hans namn är **Hieronymus** (ca 345 – 420). I Rom studerade han klassiska ämnen och döptes också i Rom. Under en resa till Gallien blev han omvänd till **asketisk kristendom** och slöt sig till en sådan grupp nära sitt hem i **Aquilela**. Senare for han till Mindre Asien för att leva som munk. Efter en tids uppehåll i **Antiochia** slöt han sig till eremiter i **Kalkiska öknen**. Han har berättat hur han i en dröm år 374 fick veta, att han varit alltför upptagen av profan lärdom – *"Ciceros och inte Kristi efterföljare"*. **I öknen lärde han sig hebreiska och gjorde avskrifter av bibliska handskrifter.**

Efter att han år 379 blivit prästvigd i Antiokia, begav han sig till Konstantinopel, där han i sina studier kom i nära kontakt med en av de stora kappadokierna, **Gregorius av Nazians**. Under en vistelse i Rom 382-385 blev han sekreterare hos påve Damasus och började på hans uppdrag bearbeta latinska bibelöversättningar. Genom sitt fyrkantiga sätt stötte han sig med folk och måste lämna Rom, detta sedan hans förtrogne vän påve Damasus avlidit.

Han hade vunnit en del präster och lekmän – bl.a. två förmögna romerska damer – för sina asketiska ideal. Han hade under år 386 begett sig med dessa damer på en pilgrimsresa till det heliga landet där ett munk- och nunnekloster uppfördes i Betlehem bekostat av de förmögna damerna. Det ena klostret ledde han själv medan det andra klostret leddes av Paula, en av hans vänner från Rom. Hieronymus tillbringade resten av sitt liv i **Betlehem, där han fullföljde sitt översättningsarbete av Bibeln till latin** - hans största litterära bedrift. Han skrev kommentarer till Bibelns böcker och han skrev kristen litteraturhistoria. Hans engagemang var skoningslöst och hett i polemik mot dem som som avvek från den rätta läran. Han hade vid revideringen av de ofta förvanskade latinska bibelhandskrifter som fanns till en början gått tillbaka till **Septuaginta den grekiska översättningen av Gamla testamentet (från hebreiska till grekiska)**. Han fick nu klart för sig att han borde översätta direkt från den hebreiska Bibeln "för

Hieronymus - staty i Betlehem utanför födelsekyrkan.

att ge mina läsare dolda skatter ur den hebreiska lärdomen" (från hebreiska till latin). **Efter 23 års arbete hade Hieronymus fullbordat sin revision av den latinska Bibeln (382-405).** Under namnet **Vulgata** erkändes översättningen som den västromerska kyrkans officiella latinska Bibel, och fast texten förvanskades under medeltiden, vann den på nytt **officiell bekräftelse i Kyrkomötet vid Trident 1546.**

Hieronymus var främst **bibelforskare**, inte teolog, och han skrev kommentarer till de flesta av Bibelns böcker. Genom hans gedigna språkkunskaper, hans förtrogenhet med kyrkans tidigaste skrifter och nära bekantskap med Bibelns länder genom egna resor blev Hieronymus bibelkommentarer av stor betydelse. Han försökte hålla och styra en säker kurs mellan en allegorisk och en stel, bokstavlig tolkning av Skriften. Genom att tolka allt ur historisk, symbolisk och andlig mening kom han emellertid till en hel del godtyckliga och underliga förklaringar. Hieronymus skrev sina kommentarer med oerhörd snabbhet. Han hann med t.ex. 1 000 rader per dag av Galaterbrevet, och Matteuskommentarerna blev färdiga inom 14 dagar. Hans bibelutläggningar stöder sig starkt på judiska traditioner, och han citerar ymnigt från fornkyrkans auktoriteter. Han

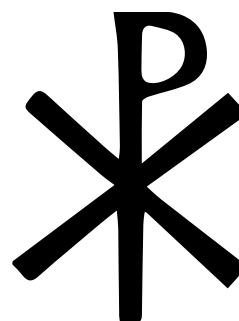
står i linje med Origenes och Augustinus, således i första ledet bland bibeltolkare. Han översatte också flera grekiska teologers verk till latin.

Hieronymus var en av de mest allmänbildade och lärda kyrkofäderna, och hans anseende som skarpsinnig bibelforskare består. "Den store Betlehemseremiten var inte så snillrik som Augustinus, ägde inte samma renhjärtenhet och karaktärsresning som Ambrosius, inte samma sunda förnuft och ståndaktighet som Chrysostomus eller samma klara insikt och orubbliga mod som Theodoros av Mopsuestia, men i fråga om lärdom och mångsidig begåvning var han överlägsen dem alla (Farrar). Han förblev hela tiden, bosatt de sista trettioåren i Betlehem, kritisk mot österländsk kristendom.

Septuaginta ca 70 bibelkunniga samlades i Alexandria i början av 200-talet och översatte då främst Moseböckernas hebreiska skrifter till grekiska (språket).

Hieronymus – bibelforskare tillhörig Västkyrkan, född i Italien bosatt de senaste drygt trettio åren i Betlehem, översatte under de 23 åren 382-405 dåvarande hebreiska och grekiska bibelskrifterna till latin – **Vulgata** (den västromerska kyrkans officiella latinska bibel) med officiell bekräftelse efter justeringar av viss förvanskad text under mellanåren, bekräftelse vid kyrkomötet i Trident 1546.

Anders Nordberg

Johan Olof Wallin

1779 – 1839

Skapare av 1819 års psalmbok, psalmförfattare, skald, diktare, domprost, pastor primarius, akademiledamot, teologie doktor och ärkebiskop

Del VIII

Om Johan Olof Wallin har sagts att det var mannen med den välvande blicken, den djupa orgelstämman och mannen som ur armodets djup bekläddes med Svenska kyrkans högsta värdighet nästan endast för att bära denna värdighet såsom dödsdräkt, ack så betydelsefull i vårt fosterlands kyrkliga hävder.

Johan Olof Wallin har skapat det förnämsta andliga skaldeverk, som den protestantiska kristenheten äger och likväl har mot hans åsikter och hans verksamhet skarpa omdömen uppstått och varit gällande. I föregående tidskrifter, Lekman i Kyrkan nr 1, 2, 3 och 4 -2021 samt nr 1-3 /2022 har vi följt Johan Olof Wallin dels genom några nedslag under hans barn- och studieår fram till och med hans prästvigning den 18 juni 1806, dels genom Johan Olofs väg till Parnassen med tjänsteutövning vid Krigsakademin på Karlberg, med ett uttalat motstånd mot Napoleon Bornaparte och motstånd mot alliansen mellan Danmark och Frankrike, med sorg över förlusten av Finland till Ryssland 1809 dels ock med tjänstgöring som kyrkoherde i Solna och som ledamot i Svenska Akademien samt med ett stundtals prövosamt äktenskap därtill med ansvar för undervisning och skolning av prins Oscar, son till kung Karl XIV Johan, samt med uppdrag och

vigning till kyrkoherde i Adolf Fredrik, vigning till domprost i Västerås och till Pastor primarius samt inte minst med ett långt och enträget arbete med 1819 års psalmbok.

Ärkebiskop med obegränsade uppgifter omgiven av ständiga förväntningar – Johan Olofs andra visitationsresa och till avslutning – Dödens Ängel

Den 8 juni 1838 var Johan Olof åter i Uppsala för att anträda sin andra visitationsfärd genom Gävleborgs och Kop-

parbergs län. Även denna gång blev han föremål för hyllningar av studenter och andra i Uppsala. Man tröttnade inte på att visa sin glädje att få ha Johan Olof bland sig. I sina tal bl.a. i tal till Washington anslog han en ton med frihetspatos såsom om han var en företrädare för en ny tid! I Uppsala träffade han förutom Malla också Fredrika Bremer med mor och syster där Fredrika berättade om en ny roman som skulle komma ut under hösten.

På vägen från Uppsalabesökte Johan Olof för första och sista gången det prebende, han aldrig skulle komma att tillträda, Bälunge församling och kyrka.

Även här spelade organisten, när ärkebiskopen trädde in i kyrkan, "mina predikstolsverser". I fortsättningen sträckte sig Johan Olofs **andra visitationsfärd över Gävle och vidare norrut**. Denna gång besökte han Hamrånge, Skog, Enånger, Njutånger, Hudiksvall; Forsa, Tuna, Rogsta, Ilsbo, Harmånger, Gnarp, Hassela, Norrbo, Bjuråker, Delsbo, Ljusdal, Järvsö, Hogdal och Loos – en jätteprestation. Den första stora kyrkohögtiden väntade i Skog, där "hedersgubben", **prosten E D Moberger från Segersta** av Johan Olof dubbades till **ledamot av Nordstjärneorden** och den nye kyrkoherden i församlingen installerades i sitt ämbete. Vid

den därefter följande generalvisitationen, föll, enligt Johan Olofs egen utsago, många tårar då jag talade om Guds avsikter med nöden i landet och bjöd till att ingiva hopp och förtröstan jämte regler för ett bättre leverne. Till sist sjöngs psalmen *"Välsigna årets gröda"*. Detta var första gången som Johan Olof i sina brev till sin hustru omnämner den missväxt, som gjort den förgående vintern så svår för många i dessa trakter. Det skulle bli den sista. Vid upprepade tillfällen, både i Hälsingland och Dalarna möttes han i socknarna av deputationer, som framförde allmogens tack för de hjälpsändningar som kommit nödlidande i dessa landskap till del. I **Skog** noterade han med tillfredsställelse att bergsrådet **Beskov** hade för avsikt, *"om årets skörd även nu skulle felslå, skaffa arbetsförtjänst och uppehälle åt de nödlidande i orten, därigenom att han ämnar låta en hop hus vid bruken, vilka han annars hade sparat för framtiden."*

I **Enånger** hade man länge diskuterat, hur man skulle få en större och rympligare kyrka till stånd. Johan Olof lyckades genomdriva ett beslut om tillbyggnad av den gamla kyrkan. I **Hudiksvall**, där han stannade för att vara med om skolornas avslutning, var såväl landshövding som borgmästare närvarande med samling efteråt där Johan Olof konstaterade att *"levnadstonen och sammanlevnaden"* i den lilla staden var ganska god. Det fanns flera socknar som hade kyrkbyggnadsproblem. I **Tuna** skulle ett bondbröllop just hållas och Johan Olof blev inbjuden till den glada bröllopfesten. Vid måltiden hade Johan Olof placerats närmast den storsvuxna bruden och hade därvid stor förnöjelse då han iakttog rustika bordsskick och strålade aptit vid sidan om den småvuxne och åldrande brudgummen. I **Gnarp** befann sig Johan Olof nordligast i stiftet, ca 30 mil från Uppsala men bara nio mil från Härnösand. I prostinnan hittade han en bekant från ungdomens dagar. De snusade och snackade tillsammans, och följande dag gjorde hon i ordning ett badkar i bryggkammaren med eld på spisen, när hon till sin förfäran fick höra att Johan Olof ämnade skölja av resdammet tillsammans med de övriga prästerna i den klara ån nedanför prästgårdsparken.

Från **Gnarp** gick färden till **Hassela**, varifrån Hazelierna härstammade men som också var en socken känd för våldsamhet, fylleri, skörlevnad (lösaktighet,

okyskhet) och oärlighet. Man *"roade sig"* med att skjuta ihjäl varandra, vilket hade skett senast närmaste föregående år. Prästerskapets och Johan Olofs egen teologiska inställning var troligen närmast gammaldags konservativ. Johan Olof tycks med gillande ha betraktat det nykterhetssällskap som komminister A G Sefström i Bjuråker hade bildat. Johan Olof var så nöjd med kyrkoherden i **Delsbo**, **D G Stillbo** att han gjorde honom till prost, en hedersbevisning som han var mycket sparsam med, då motsvarande utnämningar väckte avund. Förhållanden och lärjungaskapets efterföljelse var ofta sådana att de föranledde Johan Olof att hålla skarpa och skakande tal till kyrkfolket. Efteråt var det många som sökte upp Johan Olof och uttryckligen *"lovade följa vad han på Guds vägnar hade lärt dem"*. Över **Ljusdal** nådde han så småningom **Järvsö** om vilken ort han uttalade följande, *"det härligaste ställe jag ännu sett i Sveriges rike."* Besöket i Järvsö blev kulmen på hans resor genom ärkestiftet.

Den kyrkliga högtid som förestod i Järvsö omfattade såväl invigning av kyrkan med orgel och kyrkogård som invigning av den nya psalmboken (1819). Många episoder erinrar om att den gamla enhetskyrkan med sina andaktsbruk och värderingar fortfarande satt i orubbat bo. Redan kl. 06:00 på söndagsmorgonen stod Johan Olof vid fönstret och såg kyrkfolket komma på långa båtar längs Ljusnan eller från skogarna, *"i långa granna sträckor"*. Gudstjänstbesökare hade rest ända från **Hudiksvall** och **Söderhamn** för att lyssna till ärkebiskopen. Många satt åtta timmar i sträck i kyrkan, där högtiden inleddes kl. 09:00 med procession till kyrkan, vari samtliga präster deltog, och därefter förrättade Johan Olof invigningen. Ödmanns psalm *"Vid en kyrkas invigande"* sjöngs hel och håll-

len. Mässningen utfördes sedvanligt av två präster. Efter predikan av doktor Agrell vidtog det stora kristendomsförhøret med tio examinatorer utom Johan Olof själv och soknens prästerskap, varefter Johan Olof tillsammans med de två liturgierna å ömse sidor gick för altaret och delade ut Herrens välsignelse.

Omedelbart efter akten i kyrkan vidtog invigningen av kyrkogården. Två präster upptog efter gammal sed den inledande psalmen från kyrktrappan, varefter processionen vandrade ut på kyrkogården och samlades kring ett för tillfället upphöjt altare under en väldig tall. Efter Johan Olofs tal läste femton präster upp utvalda bibelord. Johan Olof skrev senare att *"Sällan har jag sett en så allmän och djup andakt"*. Himlen var överdragen av moln, det blåste starkt och regnduggade, men alla manshuvuden var obetäckta, såsom mitt. Hela massan bugade och neg var gång Frälsarens namn nämndes, och ingen flyttde sig av stället eller gick bort under tak, innan allt var avslutat. De hade dock nu i dryga åtta timmar hållit ut sin gudstjänst. Även för egen del sade Johan Olof att *"detta var min drygaste dag under hela vandrigen."*

Med saknad lämnade Johan Olof dessa nejder. *"En melankolisk känsla, intager mig, då jag jämför mitt ansvar, bekymmer och bråk med det lugna herdekallet i en sådan trakt. Men nu är för mig ingen vila mer här i världen, innan den sista kommer."* Ett kvarstående minne från Johan Olofs besök i **Järvsö** är hans vackra *"Bön när det ringer helgsmål"* som han tillägnade församlingen. Originalmanuskriptet finns fortfarande i Järvsö kyrka.

"Det ringer till vila och veckan går ut, sabbaten sig nalkar och mödan har slut Tack, evige Fader! för hälsa och frid och nådenes gåvor i nödenes tid.

Du varit mitt stöd i min anletes svett, min börda du lättat, mitt bord du berett, och, om i min blindhet jag knotat ibland, Du tog dock ej från mig din skyddande hand.

Förlåt mina brister, och giv att allt mer Din nåd jag förnimmer, din sanning jag ser; och skönjas de icke från himmel och jord, så öppna mig ögonen, Gud! med ditt ord.

Det ordet skall vara min tröst och mitt ljus!

*I morgon det ljuder ännu i ditt hus;
Jag dit med de fromma så gärna då vill
och själen hon längtar och trängtar där-
till."*

När sången togs in i 1937 års psalmbok ströks den andra versen. Kanske ansågs Bibelns ord om anletets svett mindre lämpligt i en välklädd församling? Därmed föll också det av Psaltarpsalm 23 inspirerade ordet som det bord som Herren bereder sin församling bort, det i nödens tid särskilt uttalade budskapet. I **Järvsö** blev Johan Olof inbjuden till en av socknens ledande män, riksdagsman Carl Bergman vilken hade en son som var gift med en dotter till Agrell. Denne Henrik Bergman, farfars far till Ingemar Bergman, figurerar i en brevväxling mellan Wallin oh Agrell. Agrell hade bgjkort en betydande insats för att bistå sina till följd av missväxten nödställda församlingsbor. Med spannmål som betalning köpte Agrell in betydande partier, som han sedan, ofta med personliga förluster avyttrade bl.a. i Söderhamn, och i Uppsala. Johan Olof hade hört talas om denna nödhjälpsverksamhet. I ett år 1839 skrivet brev meddelande Agrell att han gett sin måg Bergman, som just uppehöll sig i Uppsala, order *"att till självaste ärkebiskopen skicka prov på den väv som tillverkades i Dalarna – prover på väv av olika beskaffenhet."*

Den sista stationen på Johan Olofs andra visitationsresa var **Hogdal** och **Loos**, sex mil in i Finnkogen. På vägen dit passerades **Färila**, där man som bäst var sysselsatt med att återuppföra den föregående år nerbrunna kyrkan. Johan Olof gav uttryck åt situationen då han skrev *"Hur fattigt det var i provinsen efter fjolårets missväxt uttalades av Johan Olof – det arma beskedliga folket som arbetade som "myror, fast de ej ofta har annat i matsäcken än ett stycke barkbröd"*. Även här och på andra platser talades det med tacksamhet om de genom Johan Olof insamlade medel för Hälsinglands fattiga, senast genom en kollekt i Stor-kyrkan. I **Loos** gällde den allt överskuggande frågan, bildande av en ny församling. När Johan Olof i det lilla oansenliga träkapellet som de stackars bönderna och nybyggarna byggt upp här i öknen såg och upplevde den *"brokiga skaran människor"* som kommit vandrande över obanade milslånga greps han djupt, både av stämningen och av den bibeltext från profeten Jesaja: *"En predikares röst är i öknen"* Vid efterföljande samkväm och

stämma gick allt som planerats, allt som önskats. Sommarvandringen hade verkligen välsignats av den Gud som vi alla är satta att förkunna. Den blivande nya församlingen i stiftets nordligaste och mest isolerade del var *"kronan på verket"*.

Liksom föregående år förlade Johan Olof sin hemresa över trakterna kring **Siljan** och **Falun**. Till **Leksand** kom han sent en lördagskväll lagom för att delta i söndagens högmässa. När han lämnade kyrkan, stod karlarna på ena sidan vägen medan kvinnorna stod på den andra. Alla ropade: *"Gud välsigne vår ärkebiskop! Tack för att vi fått mjöl och säd. LEVE O.S.V."* Många grät och jag kunde inte vara orörd, sade dem i förbifarten alla de goda ord jag kunde" Även till gästgärdsgården, där han bodde kom en deputation och tackade för hjälpsändningarna till de nödställda, som kommit till på Johan Olofs initiativ.

Efter en avvikelse till hembygden med Morgården fortsatte Johan Olof till **Uppsala**, dit han kom den 17 augusti. Under tiden inträffade ett intermezzo, som ej saknade sina poänger. Efter att ha visat en kusk sina blåa band och sitt guldkors körde kusen som kände sig beordrad i högsta fart, med galopp, mot Uppsala. Sedan han med ångbåt fortsatt till Stockholm kallades han omedelbart till kungen, som en tid legat sjuk, för att hålla gudstjänst för hela den kungliga familjen och för hovets personal. Som "alltid" var kungen nådig och glad och överlämnade till Johan Olof en gåva på 1 200 riksdaler för de fattiga. Henric Reuterdahls syn på Johan Olof var den att han återställts från sin hypokondri men saknade vänlig glättighet. **Vid Johan Olofs bjudningar var allt magnifikt och stelt.** Johan Olof verkade vara strängt upptagen men diskuterade gärna med Reuterdahl vad han som bäst sysslade med, en ny upplaga av sin katekes och översättningen av de

På kyrkbacken utanför Solna kyrka.

johanneitiska skrifterna. Reuter Dahl konstaterade att Johan Olof gärna lyssnade men egentligen tyckte illa om motsägelser. Om hans predikningar sade Reuter Dahl att de gjorde ett starkt intryck – *"vem måste inte lyssna till den väldiga stämman? – men inte ett så djupt intryck som på många. Det berodde på predikningarnas innehåll..."*

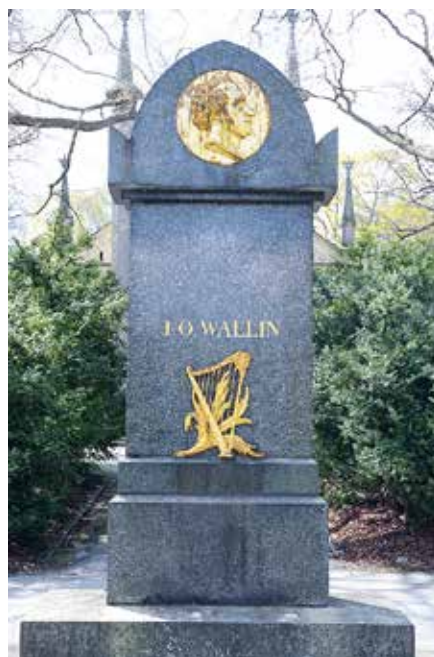
Reuter Dahl var tillsammans med Johan Olof vid åtskilliga tillfällen bl.a. då Johan Olof på Pingstdagen i Strängnäs insatte den nyutnämnde biskop H O Holmström i hans ämbete. I resan till Strängnäs som gjordes med ångbåt deltog även Tegnér och Heurlin. Trängseln i kyrkan var enorm och en Strängnästidning skrev om biskopsvigningen att mer än 3 000 personer *"hade lyckan att vara vittnen"* till akten. Mitt under gudstjänsten trängde 150 passagerare från ångbåten in i domkyrkan vilka gjort en särskild färd till Strängnäs med anledning av dagen. Vigningen kunde emellertid ske utan oreda *"tack vare gymnasiesterna, som stod mellan koret och den egentliga kyrkan (skeppet) och höll den påträngande folkmassan tillbaka..."*

Tegnér skrev till sin hustru och berättade, att djäknarna var ute med sång och skrål för att hylla den avhållne Holmström. Efter hemkomsten skrev Johan Olof till sin hustru: *"Så behagliga, i alla bemärkelser molnfria dagar har jag ej på länge upplevat. Minnet därav skall alltid vara bibehållet och ljuvt."*

Omgivningen fick intryck av att Johan Olof kände ett behov av att få vila i ögonblicket. I maj hade han undertecknat förordet till sin Johannesöversättning som han denna sista vinter febrilt strävat med. Han såg nu fram mot en tredje visitationsresa genom stiftet. Han längtade efter att få bryta upp i bakgrunden väntade det av hans vänner och säkert även av Johan Olof själv det av honom fruktade riksmötet med det talmanskap som ålåg ärkebiskopen. Redan samlades vargarna. Från Östrabo skrev Tegnér den 30 juni till Wingård om *"en sådan oefterrättelighet till talman"*. Han sägs ha legat sjuk i Uppsala, gör sig i Stockholm både hatad och löjlig genom sitt begär att ha inflytande vid hovet och lägga sig i saker som han varken förstår eller som angår honom. När Tegnér formulerade sina tvärsäkerheter, Wingård till behag, kunde han inte ana att han skrev på Johan Olofs dödsdag. Johan Olofs hälsa hade under den

förflutna vintern varit mer vacklande än vanligt. Under våren fick han en lindrig men ihållande feber. **Några dagar före sin avresa från Stockholm skrev han till Atterbom med tanke på de många uppgifter som väntade honom: "Här gives ej val, Dock kommer jag ej att yttra många ord, de skulle fastna i min inflammerade hals."** Han hade fortfarande feber, när han den 14 juni 1839 tillsammans med sin hustru reste till Uppsala där han följande dag var med om promotionen och söndagen den 16 juni förrättade prästvigning. Det är tydligt att han räknade med att vad som helst kunde inträffa. Innan han reste från Stockholm hade han deponerat sitt testamente i förmyndarkammaren. **Hans sista predikan i Storkyrkan handlade om "den stilla ängel som heter döden". Det var inte underligt att Johan Olofs hustru var orolig, men Johan Olof genomdrev att hans hustru lämnade Uppsala och anträdde en tidigare planerad resa till de salta baden i Varberg tillsammans med den yngre fosterdottern och fru Lagerheim, en ofta omtalad vän till familjen.**

Med hjärnvilja lyckades han sedan genomföra sörre delen av det fastställda programmet. Att han kände sig verkligt dålig, framgår av att han på flera vänner tillstyrkan lät kontraktsprosten ta över en redan utlyst kyrkoherdeinstallation utanför Uppsala. Till sin hustru skrev han: *"Jag vill börja mina visitationer fullt frisk och färdig, med både kropps- och själskrafter. Därvid måtte du väl ej hava något att erinra. Men du envisas med*

att se allt i svart, har ingen överlåtenhet, ingen kristlig undergivenhet, ingen rätt förtröstan till Guds vishet och godhet. Därför gör du dig själv och andra många bittra stunder. Så skall man icke göra, utan man rättar sig efter förståndiga vänner och lämnar allt obehövt och hedniskt grubbel."

Trots att Johan Olofs tillstånd hastigt försämrades – vid prästvigningen så uttröttad att han måste hålla sig fast vid altaret för att inte sjunka ihop – vägrade han i det längsta att inta sängen och tillbragte de följande dagarna halvliggande med att läsa och förbereda den kommande visitationsresan. Särskilt gladde han sig åt att vid den stundande invigningen av den nya kyrkan i Bredåkra få råka sin gamle lärare från Västerås A H Stamberg. Snart avtog hans krafter så starkt, att han inte kunde vara uppe längre. Febern steg, och det blev snart uppenbart att han inte kunde ha långt kvar. Johan Olof hade uttryckligen förbjudit att hans hustru skulle meddelas, men kungen som hört talas om försämringen lät genom ilbud förhöra sig om hans tillstånd. Under de sista dagarna var många samlade kring Johan Olofs bädd, bland dem Geijer, som har berättat om det som hans ibland osammanhängande, ibland meningsfyllda ordande gjorde på de närvarande. *"Den döendes hänrykta blick"*, säger han, *"skall jag aldrig förgäta"*. Men jag hörde honom ock säga: *"Jag går – jag går – jag har föga njutit av livet."* Ibland tyckte han sig åter stå i predikstolen. Han frågade med sträng röst de kringstående, om det bland dem fanns någon som inte trodde på Guds existens. När Geijer gav ett nekande svar, svarade Johan Olof: *"Nej inte du Geijer. Men det kan finnas andra."* Under tiden steg febern och han yrade stundtals. En av de närvarande ville i sin välvilja läsa en av hans psalmer, men Johan Olof avböjde: *"Ånej. Låt bli det där, det känner jag nog."* Däremot ville han gärna höra Malla Silfverstolpe läsa ur Johannesevangeliet.

Sista morgonen han levde sände han bud till slottet efter landshövding Kraemer, som varit hos honom även föregående dag och då tagit hand om ett schatull med pengar och papper. När Kraemer trädde in i sjukrummet, slog Johan Olof upp ögonen och sade att han ville säga farväl *"ty jag känner att det lider"*. Kraemer föll på knä vid bädden och tackade den döende för att han berett honom

hans livs två största stunder – hans första nattvardsgång på Karlberg och hans vigsel. Kraemer bad därefter om Johan Olofs välsignelse. Johan Olof sträckte ut sin hand och lade den på hans huvud. Utom Kraemer och den tillkallade läkaren, professor Israel Hwasser, satt under de sista stunderna endast Malla hos honom. Omedelbart efter dödsfallet reste Geijer och Schröder till Rosersberg för att underrätta Karl XIV Johan om dödsfallet. Kungens före ärkebiskopsutnämningen uttalade önskemål om att det skulle bli Johan Olof som skulle jordfästa honom, gick ej i fullbord.

I den avlidne Johan Olofs portfölj påträffade Schröder det många gånger rättade och överarbetade men numera tyvärr förlorade originalmanuskriptet till diktverket *"Dödens ängel"*. Det har antagits att Johan Olof redan under koleraepidemien 1834 påbörjat skrivandet av dikten. En kaskad av suggestiva strofer kom härmed till stånd, strofer om döden som den totala maktens innehavare men också som den store befriaren och Guds budbärare. Dikten är en kulmination av hans ständigt under livet på nytt frambrytande dödslängtan. Dödens makt, sådan Johan Olof gång på gång upplevt den under sitt liv, har aldrig på svenskt språk skildrats så inträngande och majestätiskt som i denna dikt. Med bilder och motiv, hämtade lika mycket från den klassiska symboliken som ur Bibeln målas bilden av *"den starke som har makten, till dess en starkare komma skall. Han skrämmer, förintar och dömer. Man känner vinddraget av dödens kyla, när den objudne träder över tröskeln"*.

*Då stannar dansen,
då sänkas ljuden,
Då vissnar kransen,
då bleknar bruden.*

Personliga erfarenheter och personligt lidande skymtar i diktens ord om *"lögnens andar"*.

*Och smädemunnen,
som nästa gång, sän han målet mist
för Den skall svara, som dömer sist.*

Här skymtar tanken på ondskan som sin egen domare, demonen som förtär sig själv. Det enda som blir kvar i denna värld av förgängelse och död är till sist vetskapen att Gud är kärleken. I ordet ur Johannes 4:8 koncentreras både diktens och diktarens slutliga budskap. Det har konsekvenser för ögonblicket:

*Gör rätt åt alla, och lindra nöden!
och trösta sorgen varhelst du kan!
Försvara sanningen uti döden,
och vinn som kristen, och fall som man!*

Men det öppnar också en utsikt mot dagen, *"då äro torkade alla tårar"* (Upp 7:17) och döden själv blir serafernas like.

*Då dagen svalkas och skuggan breder
kring edra dalar och berg sitt flor,
så kommer han och förlossar eder,
vars makt är såsom Hans kärlek stor.*

När Tegnér vid Svenska Akademiens nästa högtidsdag föreläste dikten, var det säkert inte någon som inte vid denna passus tänkte på vad som hände **den 30 juni 1839**. Kort efter denna dag förde en ändlös procession Johan Olofs kista från Storkyrkan till den nya begravningsplatsen, som han en gång invigt. På stenen som senare restes över graven, ristades några ord som han själv föreslagit. I sin ursprungliga version lydde de:

*Jordisk oro viker
för den frid som varar,
Graven allt förlikar,
himlen allt förklarar.*

Bilden av Johan Olof har kanske hunnit blekna under de många år som gått. Trots detta fortsätter han att fascinera. I hans historia finns ännu lakuner (hålrum) att fylla och gåtor att lösa. Men värdet av vad han gav i psalm och ideal förminskas inte av mänsklig svaghet, över vilken han ej själv var herre. Den längtan utöver nuet och dagen som ständigt förtärde honom, har haft förmågan att inspirera till dikt även i vår tid.

Den store hemlängtarens i farföräldrarnas psalmbok gick äntligen över gränsen, vid knappa 60 år - men ack Herre, huru hade han inte längtat!

Hur lätt föll det av, alltsammans, det höga ämbetets tyngd, det tunga gyllene korset, det blå serafimerbandet och alla stjärnor som beklätt det beklämda bröstet, hur lätt föll det av alltsammans!

Och kvar stod bara ett barn och pojke från Stora Tuna som glömt vad det var att springa och glömt vad det var att le...

Men plötsligt mindes han allt, och log som ett barn kan le, och bredde ut sina armar och sprang till mötes, till mötes...

(Anna Greta Wide)

Anders Nordberg

Vi har fått nya medlemmar

Höörs församlingskår är en förening i Höörs församling och en del av Lekmannaförbundet i Lunds stift. På inspirationsdagen i Viken i oktober blev vi ombedda att berätta.

Här kommer berättelsen om hur vi har fått nya medlemmar.

Höörs församlingskår är en öppen kristen gemenskap som träffas till föredrag, studiebesök, samtal, fika, utfärder, sång, musik och fest. Alla är välkomna - alla åldrar. Den som vill kan bli medlem. Även icke-medlemmar är varmt välkomna.

Medlem i Höörs församlingskår får Lekmannaförbundets tidning "Lekman i kyrkan", vårt program hemskickat och lägre pris dels på våra utfärder (en kvällsutfärd på sensommaren och en heldagstur på våren) dels på Mårtensfesten. Alla nya medlemmar får en 'Lekmannaförbundspins' tillsammans med ett kort med texten "Välkommen som medlem i Höörs församlingskår".

Åker man på en utfärd och blir medlem under utfärden får man det 50,- lägre medlemspriset. Likaså om man under Mårtensfestens gång blir medlem är man berättigad till det 50,- lägre medlemspriset. Vår medlemsavgift är 100,- vilket betyder att om man är med på båda utfärderna samt Mårtensfesten som medlem sparar man 150,-, det vill säga mer än vad medlemsavgiften är. Valet att bli medlem blir inte svårt.

Vårt församlingsshem i Höör har renoverats under våren och återöppnades i början av september. Alla anställda var på plats, visade och berättade om lokalerna och verksamheter. Så även vi i Höörs församlingskår.

Vi ordande med ett bord i korridoren där vi visade bildspel från våra utfärder, föredrag och Mårtensfest. Affischer för höstens begivenheter hängde vi på väggen, liksom en kort-kort historik om oss, information om hur man blir medlem och att vi finns på Facebook. På bordet ställde vi två glasburkar och tillsammans med dem ett ställ med färgglada papperslappar samt Svenskakyrkan-pennor. På den ena

glasburken stod "Önskeprogram", på den andra "Önskeutfärd".

På bordet fanns också hösten programblad att ta med hem. Från de senaste årens studiecirkel hade vi överexemplar av böcker, som vi la fram på bordet. En av dem kunde man få med sig hem genom att bli medlem den dagen. Vi fick nio medlemmar och många trevliga, givande samtal.

Under återöppnandet av Höörs församlingsshem hade en av församlingspedagogerna satt ihop ett quiss där vi naturligtvis bidrog med en fråga om Höörs församlingskår.

Vi är så glada över alla medlemmar

Under corona märkte vi vilken stor fördel det var för oss alla att vi hade adresser till många som normalt kommer till kyrkan och till våra samlingar. Vi kunde skicka kort, brev och hälsningar, samt träffas på Zoom.

Coronatiden tydliggjorde vårt behov av gemenskap, att göra saker tillsammans. Det är med glädje medlemsansvarige ber om ett nytt medlemsblock (för vårt har tagit slut) när vi möter upp på inspirationsdagen i Viken.

*Inga-Lill Rubenson
februari 2023*

Bli med i vår Facebook-grupp!

<https://www.facebook.com/group/hoonforsamlingskar>

Lekmannakåren i Kropps församling firade 70-årsjubileum

Lekmannakåren i Kropps församling firade sjuttioårsjubileum söndagen den 16 oktober 2022.

Dagen inleddes med att tre medlemmar åkte till Kropps kyrkogård och lade ner en blomma på initiativtagaren till kårens bildande prostens Kaleb Anderssons gravplats. Dagen fortsatte i Välluvs kyrka med en jubileumsgudstjänst, ledd av komminister Marianne Kronholm. Magnus Wittgren sjöng tre sånger i gudstjänsten ackompanjerad av Anna Keller en av församlingens musiker.

Efter gudstjänsten inbjöds det till en stunds gemenskap i församlingsgården, där Stiftsförbundet i Lunds stift samt inbjudna kårer hyllade jubilarer med gåvor till ACT, Abrigo samt en minnesskrift om Brunnby församling. Därefter fortsatte gemenskapen med lekamlig spis, bestående av smörgåstårter samt kaffe och en liten kaka. Dagen avslutades med att Magnus Wittgren sjöng en psalm med ackompanjemang av Anna Keller. Det är med stor glädje och tacksamhet jag tänker tillbaka på den dagen, då vi fick vara tillsammans med goda vänner som delar vår syn på kyrkan och på vår herre Jesus Kristus. Med stor tacksamhet till alla som gjorde vår dag till ett oförglömligt minne.

*Ordförande
Kurt Mellby*

SVENSKA KYRKANS LEKMANNAFÖRBUND

Sommarmöte 2023

på Hjo folkhögskola 16-18 juni

Tema: Trygg i Guds händer, vad som än händer

Medverkande: Daniel Brattgård, Jan Kesker m fl

Vem är Daniel Brattgård?

Jag prästvigdes för Skara stift 1972. Första tjänsten var i Marieholmskyrkan i Mariestad. Därefter har jag arbetat som sjukhuspräst i Skövde, Linköping och Göteborg fram till 2015, då jag gick i pension. Under arton år var jag sakkunnig i Statens medicinsketiska råd.

Nu bor vi sedan några år tillbaka i hamnen på Hönö Klåva i Göteborgs norra skärgård. Jag är fortfarande i tjänst som präst ute på öarna och jag fortsätter också med att vara föreläsare inom medicinsk etik. Jag ser fram emot att återknyta kontakten med Skara stift och Hjo folkhögskola.

Vem är Jan Kesker?

Jag är en pensionerad kyrkoherde i Alingsås. Har blivit 73 år men tycker fortfarande att det är meningsfullt att arbeta som präst.

I över 30 år har jag varit kopplad till Lekmannaförbundet på alla nivåer: i församlingen, på stiftet och vid riksmöten. Framför allt har det bestått i att hålla föredrag och leda gudstjänster. Alltid lika berikande. Jag ser fram emot att få möta gamla och nya vänner vid sommarmötet i Hjo i juni 2023.

i samarbete med
sensus

Sommarmöte på Hjo Folkhögskola 16 - 18 juni 2023

Trygg i Guds händer - vad som än händer

Fredag 16 juni

Vi åker till Hjo!

10.00 Incheckning
fm kaffe

12.00 Lunch

13.30 Välkommen till Hjo!

14.00 **Människosyn och
gudsbild**
Daniel Brattgård

16.30 Middag

18.00 Överraskningarnas
afton

20.30 Aftonbön

21.00 Kvällsfika

Lördag 17 juni

07.30 (-08.45) Frukost

09.00 Morgonbön

09.30 **Vad sker med oss, när vi
kommer i olika former av
kriser i livet?**
Daniel Brattgård

11.30 **Fritidsaktiviteter**

Lunchbaguette
em kaffe

15.30 Grillbuffé

18.00 **Trygg i Guds händer
- Vad som än händer**
Jan Kesker

20.30 Aftonbön

21.00 Kvällsfika

Söndag 18 juni

07.30 (-08.45) Frukost

09.00 Morgonmessa

10.30 **Vad sker med oss när
döden kommer oss
in på livet?**
Daniel Brattgård

12.30 Lunch

13.30 Avslutning och hemfärd

Frågor om programmet besvaras av Anders Åström, tfn 070-595 28 08, Mail: astrom.anders@gmail.com

i samarbete med
SENSUS

Sommarmöte 2023

16 - 18 juni på Hjo folkhögskola

Anmälningssblankett

Avgifter:

Mat och logi för vuxen kostar 1900 kr (eget sänglinne)

Dagbesökare betalar 425 kr för fredag, 500 kr för lördag, 325 kr för söndag.

Dagavgiften avser samtliga måltider per respektive dag.

Dagbesökare (ej logi) ☐ fredag ☐ lördag ☐ söndag

Jag/vi önskar logi ☐ enkelrum ☐ dubbelrum

Namn:

Namn:

Adress:

.....

Tel:

Mail:

Eventuella önskemål om specialkost eller andra önskemål:

.....

Folkhögskolans adress: Hjo folkhögskola, Lundbyvägen 12, 544 31 Hjo

Frågor om programmet besvaras av Anders Åström, tfn 070-595 28 08

Anmälan skickas senast den 31 maj till:

Anders Åström

Ödenäs Östergården 327

441 95 Alingsås

eller via E-post till: lekmaniskara@gmail.com

Inbetalning

Sätt in avgiften på Skara stifts Lekmannaförbunds postgironummer 17 32 26-2.

Skriv "Sommarmöte 2023" och Ditt namn på blanketten.

Varma hälsningar från Tanzania, MOKICCO

Februari månad

Tack så mycket för gåvorna och det stöd vi fått från Sverige under Februari månad.

Gud är god. Hans nåd är ny varje morgon. Barnen är friska och går till skolan. Nu ett år efter Carl-Eriks vila har Gud gjort det möjligt att fortsätta arbetet som han startade här i Tanzania.

Vi fortsätter med MOKICCO familjerna, hjälp med skollunch för de familjer som har svårt med att betala lunch för sina barn samt döva och stumma barn, albinobarn o.s.v.

Just nu är det väldigt varmt och torrt här i Tanzania. Det har inte regnat på länge vilket har lett till mindre skörd i vårt

land. Vi tackar Gud att det inte är hungersnöd bland MOKICCO-familjerna.

En av de stora välsignelserna för februari månad är ett besök av vår vän Nils Reuter Dahl från Sigtuna. Han tittade närmare på MOKICCO arbetet och besökte MOKICCO familjer. Tillsammans med styrelsen i Tanzania gick vi även igenom budgeten för året 2023.

En annan välsignelse är ett besök av vår son Carl-Fredrik som kommer att arbeta i två månader på yrkesskolan i Mwanagarua. Där skall han lära eleverna datorkunskap och engelska. För närvarande har vi bara sömnadskurs och målet vi har är att ha flera andra kurser som data, bilmekaniker, snickare och engelska mm. Vi behöver praktikanter, seniorexpert och andra som vill jobba frivilligt och hjälpa exempelvis inom snickeri, målning m.m.

Den tredje stora välsignelsen var ett besök från Sveriges television. De var här och gjorde inspelning för helgmålsringning i Tanzania. Programmet Påskens vittnen kommer visas på tv den 15e april. Söndagen före pingsten visas 20e maj, Apostladagen 8e juli, goda förvaltare 5e augusti, Enhet i Kristus 9e september och Samhällsansvar 23e oktober. Världen är stor. Sådana inspelningar visar på hur svenskarna sätter värde på andra människor, kulturer, glädje och utmaningar.

Till sist vill jag välkomna er till Tanzania och till Marangu där vi bor. Nu i början av året har vi byggt tre extra gästrum så att ni som är våra gäster inte behöver bo på ett hotell utan att ni kan bo tillsammans med oss och våra barn i Marangu.

Overa Seka Sahlberg.

VAR INTE RÄDD!

Aposteln Johannes skriver:

När jag såg honom föll jag ner som död för hans fötter. Och han lade sin högra hand på mig och sade: "Var inte rädd. Jag är den förste och den siste och den som lever. Jag var död, och se, jag lever i evigheters evighet, och jag har nycklarna till döden och dödsriket." (Upp 1:17-18)

Vi lever i en tid, fylld av oro och instabilitet. Krig, krigshot, stigande priser och annat gör oss alla oroliga. Till detta kommer personliga bekymmer, sjukdomar, brustna relationer, oro för anhöriga – för att bara nämna ett par exempel.

Nu står Jesus mitt ibland oss och säger: "Var inte rädd!" Varför kan han säga så? Vilken grund har vi för vår trygghet?

Jag är den förste och den siste.

Johannes hade all anledning till oro – inte bara med tanke på pågående förföljelser utan också beträffande det andliga läget i de olika församlingarna. Läs gärna kap. 2-3 i Uppenbarelseboken! Men, "Jesus Kristus är densamme i går, i dag och i evighet." (Heb. 13:8). Han finns före skapelsen och verkar – tillsammans med Fadern och den helige Ande – i skapelsen. Han är Ordet, som Johannes skriver om: "I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till." (Joh 1:1-3)

Han vakar över sin Kyrka och församling, som – trots allt – inte skall gå under. "Dödsrikets portar skall aldrig få makt över den." (Matt 16: 18). När allting annat går under, är han för evigt densamme!

Jag var död...

Här förs vi fram till Långfredagens kors på Golgata. Jesus offerar sig i vårt ställe alldeles som det var förutsagt i Gamla Testamentet. "Han var föraktad och övergiven av alla... utan värde i våra ögon. ... Han blev pinad för våra brott, sargad för våra synder, han tuktades för att vi skulle helas, hans sår gav oss bot. Vi gick alla vilse som får, var och en tog sin egen väg, men Herren lät vår skuld drabba honom." (Jes. 53).

Herren – vår himmelske Fader – lade all vår synd på sin Son. Han – Jesus Kristus – betalade hela vår skuld inför Gud. Förhänget i templet vittnade om, att vägen till Gud sedan syndafallet var stängd, men när Jesus gav sitt liv för oss, brast förhänget! Vägen till Gud är öppen för oss syndare! Nu gäller väckelsensångens ord: "Vem som helst kan bli frälst, blott till Gud han vänder."

Detta budskap måste ständigt på nytt förkunnas i Kristi kyrka!

För många år sedan, när jag var tonåring, var jag en vardag inne i Fredrikskyrkan i min hemstad Karlskrona. En främmade dam kom in och började samtala. Hon pekade på korset och sade: "Tänk, om de bara hade vett att ta bort korset! Så mycket trivsammare det skulle bli!" Trots min då ringa ålder försökte jag enkelt förklara, att Korset är det centrala i Kyrkans tro och bekännelse. Paulus kallar det kristna budskapet "ordet om korset". Han skriver: "Ordet om korset är en dårskap för dem som går förloerade, men för oss som blir frälsta är det en Guds kraft." (1 Kor.1:18). Om vi tar bort "ordet om korset", är resten inte kristendom utan något helt annat! Också vi i Lekmannaförbundet har uppdraget

att på olika sätt förmedla budskapet om Jesus Kristus, den ende Försonaren och Frälsaren. När vår synd och skuld anklagar, är Kristi försoning vår enda verkliga trygghet. "Inget annat än allena Jesu nåd, förtjänst och blod/kan från all min synd mig rena, göra saken för mig god." (Sv. ps. 356).

Se, jag lever i evigheters evighet

Detta är Påskens hälsning! Döden drabbar oss alla, om inte Jesus kommer tillbaka innan vi dör. Döden har dock ingen makt över Jesus! Därför kan döden inte heller skilja den kristustroende från Frälsaren. "Jag är viss om att varken död eller liv, varken änglar eller andemakter, varken något som finns eller något som kommer, varken krafter i höjden eller krafter i djupet eller något annat i skapelsen skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår herre." (Rom 8:38-39)

Jag har nycklarna till döden och dödsriket.

Döden kunde inte behålla Jesus. Den kan inte heller behålla den människa, som genom daglig syndaförlåtelse har trons gemenskap med honom. Därför bekänner vi med frimodighet vår tro på **"syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv"**. När jag vandrar på en kyrkogård, går mina tankar ofrånkomligen till uppståndelsens morgon, då gravarna öppnas. Han, som "har nycklarna till döden och dödsriket" skall öppna dem. **Jesus** – inte döden! – **har sista ordet**. "Han /Jesus/ skulle genom sin död göra dödens herre, djävulen, maktlös" (Hebr. 2:14). "Döden förlorat sitt välde/udden bröt Jesus utav" (Sv. ps. 312:2).

Jag föll ner som död för hans fötter.

Påskens under, Jesu kroppsliga uppståndelse, tillhör det, som brukar kallas hans "upphöjelse", d.v.s. den visar hans gudomliga härlighet. Den Uppståndnes härlighet är förkrossande för oss människor. Johannes mötte Herrens helighet och härlighet så starkt, att han föll till marken "som död". Detsamma erfor Jesaja, då han utbrast: "Ve mig! Jag är förlorad, ty jag har orena läppar och jag bor bland ett folk med orena läppar och mina ögon har sett Konungen, Herren Sebaot." (Jes 6:5). Liknande erfarenheter gjorde också bl.a. Moses, Heseziel, Petrus och Paulus.

Han lade sin högra hand på mig.

Den högra handen är den mäktiga handen. Med sin starka hand förde Gud sitt folk ut ur Egyptens trälldom, genom öknen fram till löfteslandet Kanaan. Han kan också leda oss, vårt förbund och våra

kårer genom en okänd framtid. Herrens hand förmedlar liv och kraft, upprättelse och välsignelse.

Var inte rädd.

Detta uttryck lär förekomma i Bibeln **366 gånger**, alltså lika många gånger som det finns dagar under ett år – t.o.m. när det är skottår! För varje ny dag får vi en förnyad uppmaning: "Var inte rädd!"

När själafienden, vårt samvete och människor omkring oss klandrar och fördömer, är detta vår enda räddning och trygghet: Jesus Kristus har dött för oss, han lever och verkar och ber ständigt för oss inför Fadern! "Vem kan då falla? Kristus är den som har dött och därtill den som har uppväckts och sitter på Guds högra sida och vädjar för oss." (Rom 8:34).

Påskens budskap pekar på grunden för vår trygghet.

VAR INTE RÄDD!

Lars Falkfors, prost

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

DELA LIKA UNDER SAMMA HIMMEL

Hälsa, jämställdhet och tillgång till näringsriktig mat är en mänsklig rättighet, ändå riskerar **45 miljoner människor** att hamna i akut hungersnöd.*

Dela med dig genom att swisha halva beloppet för något du köper.

*Källa: FN (nov 2021)

SWISHA
HALVA
MATKASSEN

act
Svenska kyrkan

Tillsammans gör vi världen hel.
Din gåva gör det möjligt.

SWISHA TILL
900 1223

svenskakyrkan.se/act